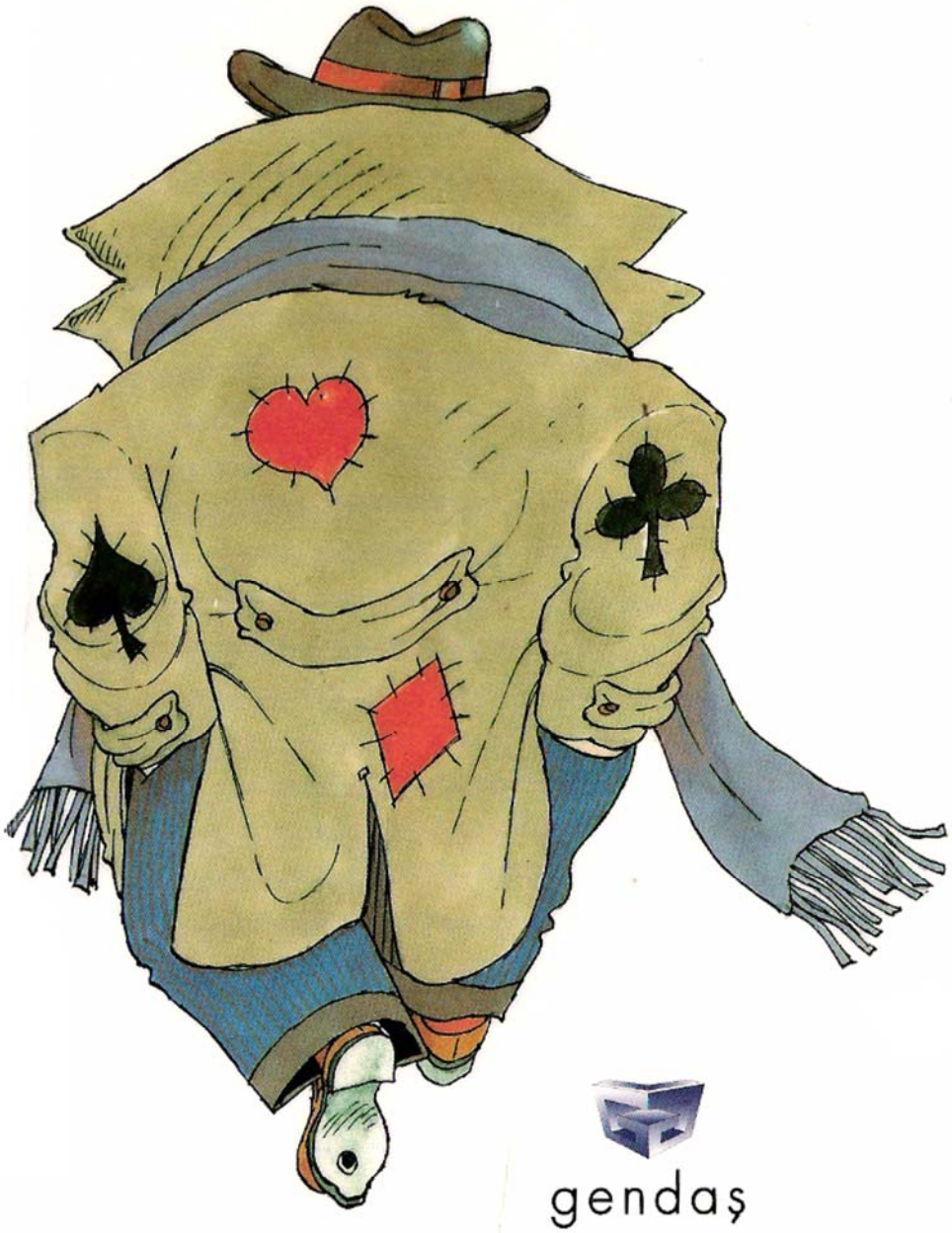
bir üçkâğıtçının anıları

SACHA GUITRY

gendaş

SACHA GUITRY (1885 Petesburg – 1957 Paris)

Tiyatro oyunculuğu ve yazarlık yaptı. İlk oyununu on altı yaşında yazdı ve bir yıl sonra Renaissance tiyatrosunda oyunculuğa başladı. Canlılık, fantazi ve içtenlik içinde elli yıllık sanat yaşamında sayısız oyunda oynadı ve birçok edebi eser verdi.

Sinamaya da uyarladığı "Bir Üçkâğıtçının Anıları" en önemli romanlarındandır.

gendaş

Bir Üçkâğıtçının Anıları
Yeni Seri: 61
Dünya Edebiyatı: 5

© Gendaş A.Ş.

Tanıtım amaçlı kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Birinci Basım
Şubat 1998

ISBN 975-7809-75-6

Direktör
Hasan Öztoprak

Editör
Adnan Özer

Düzelti
Uğur Aktaş

Kapaktaki Resim
Kemal Gökhan Gürses

Kapak Tasarımı
Murat Bozkurt

Dizgi
Era (512 36 76)

Kapak ve İç Baskı
Kaya Matbacılık

Cilt
İtimat Mücellithanesi

Gendaş A.Ş.
Çatalçeşme Sk. No: 19 Cağaloğlu-İstanbul
Tel-Fax: (0212) 520 82 12 - 527 10 20

SACHA GUITRY

BİR ÜÇKÂĞITÇININ ANILARI

Çeviren:
Tuğrul Tanyol

gendaş

- I -

TORTISAMBERT

28 Nisan 1882'de Calvados'un küçük, sevimli köylerinden biri olan Tortisambert'de doğdum. Livarot'dan ayrılıp Troarn'a giderken sol tarafta çan kulesinin görüldüğü köyde yani.

Annem ve babam bir bakkal dükkânı işletiyordu ve bu onlara şöyle böyle yılda beş bin frank kâr bırakıyordu.

Ailemiz oldukça kalabalıktı. İlk evliliğinden annemin iki çocuğu olmuştu. Babamlaysa bir oğlan ve dört kız yapmıştı. Babamın annesi, anneminse babası vardı, -deyim yerindeyse, ikisinin de işleri bitikti- ve bunun dışında bir de sağır dilsiz bir amcaya sahiptik.

Yani masada on iki kişi oluyorduk.

Günün birinde bir mantar yemeği beni dünyada yapayalnız bıraktı. Yapayalnız, çünkü misket almak için kasadan sekiz kuruş çalmıştım ve kızgınlıktan deliye dönen

babam:

"Madem hırsızlık yaptın bu akşam sana mantar yok!" diye haykırmıştı.

Ah o ölümcül bitkiler... onları sağır dilsiz toplamıştı ve o akşam evde on bir ceset vardı.

On bir ceseti bir arada görmeyenin, bunun kaç ceset yaptığı konusunda hiçbir fikri olamaz.

Her yan dolup taşmıştı.

Acımdan söz etsem mi?

Gerçeği söylemek daha doğru olur belki. On iki yaşındaydım ve bu yaş için bunun bir felaket olduğunu herkes kabul eder. Evet, bu korkunç olay benim sınırlarımı gerçekten aşmıştı ve dehşete değer biçme konusunda acemi olduğumdan, doğrusunu söylemek gerekirse kendimi daha çok gücenmiş gibi hissediyordum.

Annen baban ya da karşedin için ağlayabilirsin ama on bir kişi için kim nasıl ağlayabilir ki? İnsan kimin için acı çekeceğini şaşırır. Seçim konusundaki sıkıntımdan söz etmek istemiyorum, ama yine de olup biten biraz bu doğrultudaydı. Ne yana yöneleceğini şaşıran kederim kendini avutacak, oyalayacak birçok şey buluyordu.

Hemen öğleden sonra çağrılan doktor Lavignac, saatler boyunca, engin bilgisi doğrultusunda tedaviye koyulmuş, maalesef hiçbir işe yaramamıştı. Ailem acımasızca sönüp gidiyordu.

Marki de Beauvoir'ın evinde yemekte olan rahip saat

dörde doğru bisikletle gelmişti. Ona gerçekten ihtiyaç olacaktı!

Saat beşe doğru bütün köy bizim evdeydi. Yirmi yıldır felçli olan Rousseau baba bile kendini oraya dek taşıtmıştı ve kör ötekileri itekleyerek şöyle bağırıp duruyordu:

"Bırakın bakayım! Bırakın bakayım!"

Zaman geçirmeksizin koşup gelen komşular tarafından odadan odaya gönderilmiştim; ve nereye saklanacağımı bilmediğimden, tedirgin bir biçimde dükkândaki tezgâhlardan birinin altına girmiştim. Oradan, konuşulan ya da mırıldanan her şeyi duyabiliyordum.

İlk ölüler, âdet olduğu gibi belirli bir acı ve ciddiyetle ilan edilmişti. Ama dördüncü ölüyle birlikte haberler daha kısa verilir ve bir süre sonra da kestirme bir hal almıştı:

"Bir tane daha!"

Ve bütün o bitkin ve içi geçmiş köylüler her ölüyle birlikte sanki yeniden hayat buluyorlardı. Herhalde her biri hava alacağı alanın genişlediğini düşünüyordu.

Şöyle duyulmamış konuşmalar da kulağıma çalınmıyor değildi:

"Ya büyükanne?"

- Henüz sağ. Ama an meselesi... Yirmi dakikada gider.

- Kaç tane kaldı?

- Dörtten fazla değil."

Katil amca, o sağır ve dilsiz, korkunç acılar içinde en

son ölmüştü.

"Böyle bağıran kim?

- Dilsiz olan."

Saat yediye doğru her şey sona ermişti. Sığınağımdan çıktığım anda, alnının terini silen, yorgunluktan bitmiş durumdaki doktorla burun buruna geldim.

Beni görmüş, bana bakmış, beni tanımış ve gözlerine inanamadığından,

"Peki... ya sen?" demişti.

Sesinin tonunda büyük bir şaşkınlık, hatta biraz da ayıplama vardı.

Zaten hemen,

"Ne işin var orada?" diye eklemişti.

Ve bu "Ne işin var orada?" sözü, "Ne işin var orada, o tezgahın altında?" anlamına gelmiyordu, hayır... "Ne işin var senin bu dünyada?" anlamına geliyordu.

Gerçekten de, ne hakla herkes gibi ölüp gitmemiştim?

"Bir rahatsızlığın yok mu?" diye sürdürdü.

- Hayır, turp gibiyim.

- Ama nasıl olur bu?

Şimdi de bana garip bir yaratıkmışım gibi bakıyordu. Ya da şeytan. On iki yaşındaki bu velet hiç rahatsızlanmadan zehirli mantarları yiyor ve bütün ailesi ölüp gittiği halde o yaşıyordu, bu son derece ilginç bir olaydı! İnceleme ve deney için ne bulunmaz bir kobay! Onu şimdiden iç organlarımın üstüne eğilmiş gibi gördüğümden gerçeği itiraf ediverdim:

"Ben yemedim."

- Neden?

Bu "neden?" çok çabuk gelmişti ve bir garip çıkmıştı ağzından. Mesleki deformasyon mu?.. İsterseniz öyle deyin, ama yemin ederim ki sesinde sitem eder bir hava vardı.

Ve durmaksızın, "Neden? Neden?" diye tekrarlayıp durduğu için, her şeyi, suçumu anlattım ve bunun benim cezam olduğunu söyledim.

İşte o zaman, yüzünde beliren hafif gülümseme ve göz kırpma sanki şunu diyordu:

"Sen hiç de aptal değilmişsin!"

Hikâye çok kısa bir sürede köyü dolaştı ve yarattığı yorumları takdirinize bırakıyorum.

Cenaze günü, başım öne eğik ve kuru gözlerle, on bir tabutun ardından yürürken, mucizevi bir biçimde kurtulmuş olmakla, bütün bu insanları aslında benim öldürmüş olduğum gibi bir duyguya kaptırmıştım kendimi. O sırada ise ardımda şu biçimde fısıltılar gelmekteydi:

"Ufaklık neden ölmemiş biliyor musunuz?.. Çünkü hırsızlık yapmış!"

Evet, yaşıyordum çünkü hırsızlık yapmıştım.Buradan şu sonuca da varılabilir: Ötekiler ölmüşlerdi çünkü namusluydular...

Ve o kaşma, ıssız evde bir başıma uyumaya hazırlanır-

ken, adalet ve hırsızlık konusunda edindiğim bu düşünceyi, biraz paradoksal da olsa, kırk yıllık deneyimim bir daha düzeltemedi.

- II -

FLERS

O güne dek adını bile duymadığım, Flers'de noter olan bir kuzenim, üstad Morlot beni yanına aldı ve miras işlemlerini yoluna koydu. Bakkal dükkânı satıldıktan ve on bir cenazenin masrafları çıktıktan sonra bana tam on sekiz bin frank kalıyordu.

Bu rakam aklımı başımdan almıştı. Kuzenim için de umulmadık bir şey olmalıydı.

Bana parayı kendi işlerine yatırdığını ve rüştümü kanıtladığım gün teslim alacağımı söylemişti.

O parayı bir daha hiç göremedim, kuzenimi de tabii.

Başta beni yanına memur olarak almayı düşünmüş, bunu da bana çıtlatmıştı. Ne var ki bu proje kısa sürede terk edildi, çünkü ben eğitimsiz ve yol yordam bilmeyen veletin tekiydim. Aslında onu bu düşünceden caydıran karısı olmuştu.

Kadının bir art düşüncesi vardı: Beni işe yaramaz, asa-

lak durumuna sokmak, sonra da bunu yüzüme vurmak. Zaten kısa sürede, beni sofrada görmekten duydğu hoşnutsuzluğu da saklamaz olmuştu.

Yemek yerken biçimsizce davrandığımı söylüyordu, ama aslında çok yemek yediğimi düşünüyordu. Birinci tabaktan sonra,

"Bir tabak daha ister misin?" diye sormazdı.

Şöyle derdi:

"Herhalde daha fazla yemezsin, değil mi?"

Ve bu soru aslında birebirdi.

Madam Morlot pek iri olmayan, zayıf ve esmer bir kadındı. Asimetrik yüzündeki kaşları burun buruna duran, birbiriyle uyumsuz iki tırtıla benzerdi. Yüzüne çatık bir ifade veren burun delikleri, ağzının hemen yanında olmaktan tedirgin gibi dururlardı. Daha başka çirkinlikler mi? Küçük bıyıkları vardı ve burnunun üstünde sapsız bir gözlük taşırdı. Kısacası çok çirkindi, bu öyle bir çirkinlikti ki, hiçbir şey bu uyumu bozamazdı.

Benden hemen nefret etmiş, ben de bu nefreti zaman geçirmeksizin ona geri yollamıştım.

Kuzenimdense kendimi daha az sakınmıştım. O lanet görünümün - Tanrı bilir neden!- yumuşak bir kalbi sakladığını sanmıştım. Hata. Hayvanın tekiydi ve dışarıya gösterdiği gerçek yüzüydü. Anlatılması mümkün olmayan bir yüz. Ekilmemiş bir tarla nasıl anlatılabilir? Rengi: Gri, pis bir gri. Favorileri: Kurumuş iki tutam ot. Gözleri: İki delik. Alnını alt kısmında sel yatakları ve yanaklarında te-

kerlek izleri.

Hizmetçi kadınla yattığını da sanmıştım. Bir başka hata. Bu işi aşçıyla yapıyordu. Pazarları, akşam duası saatinde.

Hızlı ve hareketli yaşamımda çok sayıda kötü ve aşağılık insanla karşılaşma durumunda kaldım, ama hiçbiri bu ikisi kadar rezil ve aşağılık değildi. Onları böyle yargılıyorsam bu, yapabilecekleri kötülükler, -ki neler olabileceği konusunda hiçbir fikrim yok, - dolayısıyla değil, suç işlemeye çok yatkın olduklarını tahmin etmemdendir. Hiç suç işlemediler, doğrudur. Ama bir suçlu ruhu taşımadan katil olabilenler olduğu gibi, hiç suç işlemeden bir katilin ruhunu taşıyanlar da var olabilir. Yemin ederim ki, o ikisinin gözlerinde, beni ölü olarak görme arzusunun zaman zaman uçuştuğunu gördüm. Kuşkusuz böyle bir şey planlamamışlardı, hatta daha ileri giderek şunu söyleyeyim: Bu sözünü ettiğim arzudan büyük bir olasılıkla kendileri bile habersizdi. Gerçekten istedikleri şeyin bu olduğunu hiç bilemediler. Ama nesine olursa iddiaya girerim ki, gerçek buydu ve bunu bilen sadece bendim, çünkü yalnızca ben onların o donuk bakışlarını görmüştüm.

Bir akşam masada, birden, şehitlik mertebesine uzanan yolumu görür gibi oldum ve dileklerini yerine getireceğimden emin olmasam o akşam gidip kendimi bir trenin altına atardım. Bunu nedensiz söylemiyorum, çünkü demiryolu, bahçelerinin bir ucundan geçiyordu ve lokomotiflerin selam anlamındaki keskin düdükleri artık bir çağrı

gibi kalbimi deşmeye başlamıştı.

O gece yatağımda kendi üzerime kıvrılmış, sıkılmış yumruklar ve takırdayan dişlerle yatarken ve hırsımdan ağlarken ve ağladığım için hırslanırken, hızla bir vicdan muhasebesi yaptım.

Sekiz kuruş çalmıştım, doğru, ama bunu kötüye kullanıyorlardı! "Bugün bir yumurta çalan yarın bütün tavukları götürür" ilkesinden hareketle açıkta hiçbir şey bırakmıyorlardı.

"Ufaklığa dikkat!"

Bunu sürekli işitiyordum ve artık bu bende tiksinti uyandırıyordu.

Öte yandan, hatamı unutmayı asla başaramayacaklarını, bir an bunu yapmayı istediklerini kabul etsek bile, biliyordum, çünkü aile üyelerinin dizi halindeki ölümleri eve gelen ziyaretçiler tarafından sık sık anımsatılıyordu.

"Bize o korkunç mantar hikâyesini anlatsanıza..."

Ve kaçınılmaz soru hemen geliyordu:

"Peki ufaklık nasıl olmuş da ölmemiş?"

Gerçeği söylememek, ayartıcıydı, ama olası değildi, çünkü herkes biliyordu ve bunu söylemekle başkalarına evlerinde, ailelerinde küçük bir hırsızı barındırdıklarını itiraf ediyorlardı.

Hayır, artık yeterdi.

Sekiz kuruş çalmıştım, tamam, ama her şeyden önce bunu sürekli yüzüme vurmak, bundan bu kadar utanmak

onlara mı kalmıştı? Onlar ki, benden tam on sekiz bin frank çaldıklarını çok iyi biliyorlardı.

Ve o akşam çok önemli bir çift karar aldım: Gitmek ve o on sekiz bin franktan bir daha söz etmemek; böylece ailede benden başka hırsızlar da olacaktı!

Ah! evet, gitmek.

Nereye?

Nereye olursa.

Başımı alıp gitmek!

Kararımı verdikten sonra onlardan çok farklı bir biçimde nefret etmeye başladım, neredeyse sevinçle ve ayrıntısıyla. Bundan büyük bir zevk alıyordum. Yüzlerinden, seslerinden, ellerinden ve giyisilerinden duyduğum tiksinti beni eğlendirmeye başlamıştı. İçlerinde olmadıkları zaman ayakkabılarına tekmeler, altında olmadıkları zaman şapkalarına yumruklar savuruyordum ve onlar benim gitmem için bir neden ararlarken ben dönüşsüz bir biçimde kaçmak için fırsat kolluyordum.

Fırsat hiç beklenmedik bir biçimde karşıma çıktı.

Yanlış anımsamıyorsam, o bölgenin günlük gazetelerinden biri olan Le Petit Lexovien'in dördüncü sayfasında, Caen'de lokantacılık yapan M. Pepin'in bir uşak aradığı, kısa, ama kesin bir biçimde ilan ediliyordu. Yatacak yer ve yiyecek sağlanıyordu, ama ilk üç ay boyunca ücret verilmiyordu. Beğen ya da beğenme.

Benim için beğenmekten başka çare yoktu.

Lisieux bölgesinin gazetesinden yırtılmış bu sayfayı

şimdi neresi olduğunu açıkça söylemeye gerek görmediğim bir yerde bulmuştum. Öyle bir biçimde katlıydı ki, sanki bir peri M.Pepin'in ilanı iyice görülsün istemişti.

Sayfayı hemen kaptım ve olduğu gibi, salondaki yuvarlak masanın üstüne, Madam Morlot'un dikiş kutusunun yanına bıraktım.

Yirmi dört saat sonra onu yeniden, daha önce sözünü ettiğim o küçük yerde buldum (Oraya yeniden döndüğüm için değil, ama yeniden sözünü açtığım için özür dilerim) Bir kez daha aldım sayfayı ve bu kez Madam Morlot'nun odasına bıraktım çünkü o saatte orada olmadığını biliyordum.

Saat on bire doğru yatmaya çıktığımda, yolculuk düşkünü o küçük sayfayı yatağımın yanındaki masada bulmak beni hiç şaşırtmadı.

Evet sonunda o iyi perinin, Madam Morlot denen canavardan başkası olmadığını anlamıştım.

Demek ki aynı fikirdeydik, ve sekiz gün sonra, cebimde üç yüz frankla, Caen'de, M.Pepin'in lokantasında uşaklık yapıyordum.

- III -

LEAN

Sonuçta, yeniden ısıtılmış işkembelerle tıka basa doymuş bir durumda, orada oldukça mutlu anlar yaşadım.

Kişiliğimin o zamana kadarki o kuşkucu ve düşünceli küçük köylü yanı yavaş yavaş kayboluyordu.Hayat daha güzel ve çılgın görünüyordu gözüme. Dünyada tek başına olmak da beni artık fazla üzmüyordu. Hatta bunun belirli bir avantaj olduğunu düşünüyordum. Kendi kendimin efendisiydim, kimseye hesap verme zorunda kalmadan hayatımı yaşayacaktım, özellikle misket almak için sekiz kuruş çaldığım suçlamasını bir daha hiç duymadan.

İlk kez "zengin insanlar" görme fırsatını da Caen'de buldum. Çok çabuk ve çok olumlu bir izlenim! Olumludan da öte, itiraf edelim: Belirleyici.

Bir gün o insanlardan biri olmak!

Bu hemen düşlerimin bir parçası olmuştu.

Ve bu daha ilerde gerçekleşti.

Londra'dan ya da Paris'ten gelip Dinard'da konaklayıp, ikişer, üçer, ya da daha kalabalık gruplar halinde Saint-Malo'ya giderlerken, onların yaşamaktan mutlu olduklarını ve iyi de yaşadıklarını görüyordum. Her an bir zevkin ya da mutluluğun peşindeydiler. Ünlü bir omlet, ya da muhteşem bir türlü yemek için otuz kilometrelik yoldan dönüş yapabiliyorlardı. Yürüyüşlerinde bile bir bağımsızlık, bir rahatlık vardı ve bu güleryüzlü güç, iştah kabartıyordu; onlar çevredeyken zayıf düşmüş istekler, cansız güçler yeniden canlanıyordu.

Onlar için, lüksleriyle, yoksul dünyanın kıskançlığını üzerlerine çektikleri söyleniyordu, bunu biliyordum, ama ben bu düşüncede değildim ve bu konuyu açıklığa kavuşturmak istiyorum.

Gözü kapalı olarak "zengin" diye adlandırılan insanlar vardı, bu niteleme yalnızca görünüşe bakılarak yapılır. Bu durumda da "zengin" sözcüğü yalnızca harcadıkları ve başkalarının yararlandığı paraya gönderme yapar.

Öte yandan zengin oldukları söylenen insanlar vardır. Bu yalnızca onların zengin olduğu, sahip oldukları paranın onlara ve yalnızca onlara ait olduğu anlamına gelir. Oysa birinci kategorideki zenginlerin parası parmaklarının arasında bir geçiş sürecindedir.

Bu insanlarla, örneğin Morlotlar gibileri arasındaki temel fark, bu ikincilerin bütün hayatları boyunca, daha sonra rahat yaşayabilmek, karınlarını doyurmak için, bir

kenara kuruş kuruş para koymalarıdır. Bu öngörüleri nedeniyle onları suçlamıyorum, yalnızca burada belirsiz, rastlantılara bağlı bir süre söz konusudur; ve otuz yıl boyunca her şeyden mahrum kalmak da cabası!

Her şeyden mahrum demek doğru değil. Hata bende, onları övmüş olmak istemem. Ne de olsa paralarından mahrum kalmazlar hiç. Ve eğer harcamaları gerekirse, gösteriş ve istek paylaşır bu harcamayı. Bu ikisini tatmin etmek için birkaç kuruş sarfederler.

Ve bir de kendilerini zengin sanırlar.

Zenginlik bu değildir.

Zengin olmak, bir kez daha söyleyeyim, para sahibi olmak değildir, parayı harcamaktır.

Paranın ancak cebinizden çıktığı zaman bir değeri vardır. Oraya girdiği zaman değil. Sizin üzerinizdeyken ne işe yarar? Beş frankın metelik edebilmesi için onu harcamak gerekir, yoksa değeri kurgusaldır.

Madeni para harika bir şeydir. Gümüş bir çorba kasesi altın değerindedir! Ama altın paranın değeri nedir ki? Biraz para.

Zengin bir adamı henüz sonuçlandırdığı bir işin kendisine iki yüz bin frank getireceğini öğrendiğinde, benim düşünceme göre, bundan ancak şu nedenlerle gurur duyabilir: Bu servet hemen, zevkine uygun olarak, ya sevdiği kadın için bir mücevhere, ya arzuladığı bir tabloya, ya da bir otomobile dönüşüyorsa.

Ayrıca şunu da belirtmeliyim: Eğer çok zengin insanlar var olmasaydı, bana öyle geliyor ki dünyada daha çok fa-

kir bulunurdu.

Ve eğer, kapıcının söylediği gibi, ben iktidarda olsaydım, gelirlerini harcamayıp aldatıcı yoksulluklarının ardına sığınan insanları acımasızca vergilendirirdim.

Yedi ya da sekiz yüz bin frank geliri olup da, bunun dörtte birini bile harcamayan insanlar tanırım. Onları her şeyden önce geri zekâlı, sonra da ahlaksız bulduğumu söyleyeyim. Karşılıksız çek ceza hukukunu ilgilendiren bir bankacılık işlemidir ve verenin sert bir biçimde cezalandırılması adildir. Çeksiz karşılıkların da aynı sertlikle cezalandırılmasına gönülden yandaş olurdum. Para biriktiren kişi, para dolaşımını olumsuz etkiliyerek hayatın uyumunu bozar. Buna da hiç hakkı yoktur.

Böyle bir ilke açıklaması yaptıktan sonra, birkaç gün içinde elli dört yaşımı dolduracağımı, çok altlardan başlamama rağmen, çok yukarılara olmasa bile çok ötelere gittiğimi, yalnızca başkalarının paralarıyla yaşadığımı, bu nedenle de birçok milyonun sahibi olduğumu ve hiç pişmanlık, üzüntü duymadan bugün kendimi neredeyse sefalet içinde bulduğumu hemen eklemeliyim.

Oysa, otuz yıl boyunca sürdürdüğüm bu maceralı hayatın sadık öyküsünün, açıksözlülüğün hâlâ eğlendirici olduğu ilkesinden hareketle, bazı insanları neşelendireceğini ve onlara yol göstereceğini düşünmüştüm. İşte bu satırları bu nedenle yazıyorum.

Gerçekte, Vignes sokağıyla Boulainviliers sokağının kesiştiği köşedeki küçük bistronun güneş alan taraçasın-

da fazla harcamadan, biçimine dikkat etmeden karalayıp duruyorum. Tam karşımda da, 1923'te yaptırdığım ve 1929'da bir karo sekizlisi nedeniyle yitirdiğim, çıldırtıcı güzellikteki konak yer alıyor.

Ama, bu hikâyenin de sırası var.

En iyisi Caen'e dönelim.

- IV -

TROUVİLLE

Evet, Caen'e dönelim-ertesi yıl haziran ayında, Trouville'deki Paris oteline vale olarak girmek için ayrıldığım Caen'e.

(Deauville o dönemde artık gözden düşmüştü, ama yakında yeniden doğacaktı.)

Yünlü kumaştan yapılmış, daracık, yeşil bir üniformanın içinde sıkışıp kalmış gibiydim. Belden omuzlara kadar iki sıra minicik düğmeler çıkıyordu. Aldırmazmış gibi kulağımın üstüne doğru devrik duran yuvarlak başlığım ise Livarot peynirini andırıyordu. Ünlü desinatör Caran d'Ache'a modellik yapmış olmakla pek böbürleniyordum. Bir gün önceden, ertesi günkü resmini gazetenin birinci sayfasından ilan eden, aceleyle çiziktirilmiş o küçük valeyi anımsar mısınız? O küçük vale bendim işte ve sanıyorum bu türün yaratıcısı da ben oldum.

Bu konuda anlaşalım.

Getir götür işleri yapanlar ve garsonlar, o dönemde Fransa'nın bütün otellerinde vardı. Ne ki görev birçok işi bir arada yapan adamların elindeydi.

Fazla parlak olmayan işlere katlanmak zorunda kaldıklarından bir valenin iç açıcı havasına bürünemiyorlardı. Öte yandan, bu işi yapabilmek için gerçekten çocuk olmak gerekiyordu. Kapıcının küçük boy kopyaları olan valeler cin gibidirler. İki kapı arasından rüzgâr gibi geçmek için henüz sakallarının çıkmamış olması gerekir. Hatta fiziksel olarak varlığının hissedilmemesi iyidir. Bir müşteriden ötekine koşan, otelin beş katını iki dakikada inen çıkan, herkese hizmete hazır bir küçük üniformadır yalnızca o. Hiçbir zaman bir yerde değil ve her zaman orada!

Daha yere düşmeden bir şemsiyeyi yakalayıp almak bir tiryakinin ikinci sigarasını yakacağını hissedip ateş sunmak, birisine tam zamanı söylemek için saatine bile bakmaya gerek görmemek - bütün bunları yapmak beni çılgıncasına eğlendiriyordu. Benim için bu bir oyundu ve eğlencem hiçbir zaman sona ermiyordu!

Bir akşam ne sorduğuna bile dikkat etmeden, "Evet, efendim," diye cevap verdiğim Kont Greffulhe bana,

"Bana lütfen 'Sayın Kontum' diye hitap et." dedi.

Ertesi sabahtan itibaren ben hepsine 'Sayın Kontum!" diye hitap etmeye başlamıştım.

Telsiz alıcısı, voltmetre, paratoner insanlığa hiç kuşku-

suz daha büyük hizmetler yapmışlardır, ama benim fikrim de fena sayılmazdı. Yalnızca dükler, prensler ve markiler bu hitabımdan dolayı bayağı içerliyorlardı, küçük azınlık! Ben kontları memnun ediyordum, bu bir; kont olmayanları da yağlamış oluyordum, bu da iki.

Hakkımda sürekli şunun dendiğini duyuyordum:

"Şu ufaklık çok sevimli!"

Utanıp kızarıyormuş numarasına yatıyordum; ve karşı konması zor olan bahşişleri de bir isteme biçimim vardı, çünkü bu nedenle her seferinde yeniden çağrılıyordum:

"Hey! küçük..."

Ve sizi yeniden çağırdıkları zaman iki katını verirler.

Bir ay sonra artık herkes tanıyor ve onlara gerçek ünvanlarıyla, hatta asıl adlarıyla hitap ediyordum ve o zaman şunu da anlamıştım ki, herkesi tanıyınca herkes de sizi tanıyordu. Hepsinin adını öğrenmiştim ve işte, hepsi beni adımla çağırıyordu!

Yolcuların bu sürekli gelip gitmelerine tapıyordum. Bazıları bir hafta kalıyordu, bazıları bir ay; ve ötekiler de kendilerini göstermek, ya da sanıyorum daha çok, görmek için geliyorlardı.

Giriliyordu, çıkılıyordu, ard arda elli kez kapıyı açıp kapattığım oluyordu. Ve çok hafif olarak, yalnızca kendim için,

"Çıkınız! Giriniz! Giriniz! Çıkınız!" deyip duruyordum. Ve sanki bütün bu insanlar bana itahat ediyorlarmış gibi geliyordu; sanki bütün bu gel giti ben yaratıyordum!

Ve ikiye katlı mektuplar, bayların bana verdikleri tatlı

banknotlar! Bazen cebimde beş ya da altı mektup oluyordu.

"Çabuk git, bunu, oradaki kırmızı şapkalı hanıma götür..."

"Kasanın önünde o yaşlı bayla konuşan esmer bayanı kolla ve yalnız gördüğün an..."

Ah! eğer istemiş olsaydım ya da istemeden bir an yanılsaydım ne dramlar, ne felaketler olurdu!

Ama karşılığında krallık vereseler yapmazdım bunu, bu iş çok hoşuma gidiyordu! Aşk öykülerine, sırlara ortak olmak - düşünün ki tek sırdaş bendim, - müthiş bir şeydi! Öyle ya,her şeyi kaçınılmaz bir biçimde ilk bilen ben oluyordum ve mektubu yazan bay, bayanın "evet" dediğini benden öğreniyordu.

Bazen, muziplik ya, şeytani bir fikirle, yanıtı hemen getirmiyordum. Onu kendim için saklıyor, loş bir köşeye sinip tadını çıkarıyordum. Güzel kadın "evet" demişti! Demek ki adamın kendisinden istediklerini yapacaktı.

Ve beyefendinin ondan istediği şey, kuşkusuz o şeydi; ofiste, yazışmalarda sürekli sözü edilen,hani bir kısmı hoş gelen, bir kısmı bayağı ama insanın düş gücünü harekete geçiren bir sürü farklı adı olan o meşhur şey. Ve o şeyi yapmak için gidip saklanacaklardı ve birlikte yatacaklardı. Ve ben o adama imreniyordum!

Benim sıram ne zaman gelecekti?

Yakında, belki.

Sonra, utanmış, kıpkırmızı, adama yanıtı getiriyordum. Onu korkunç kıskandığımdan, merak ve kaygılarını

uzatmak beni rahatsız etmiyordu.

"Ne oldu?" diye soruyordu bana.

- Eh, şey, yani...işte..."

Sözü uzatıyordum, zaman geçiriyordum:

"Mektubu o hanımefendiye verdim..."

- E, peki sonra?

- Sonra, o hanım, hiçbir şey anlamadan açtı... okudu...

- Peki sonra?

- Sonra, inanın, sonra... bir an bana baktı ve size kabul ettiğini söylememi söyledi!

- Hemen söylesene haylaz! Küçük canavar!"

Ve cebinde bahşiş için para ararken, ben onun gözlerinden, kadını şimdiden çırılçıplak gördüğünü okuyordum ve ben de çırılçıplak görüyordum onu!

Ve iki saat ya da beş dakika sonra 37 numarada, 112'de ya da 310'da buluştuklarında, ben de gidip kulağımı kapıya yapıştıracak, gözümü anahtar deliğine uyduracak onları görmeye, dinlemeye çalışacaktım.

- V -

PARİS

Trouville'den sonra Paris-ilk kez göreceğim Paris.

Etkin bir metrdotelin önerisi üzerine fazla zorlanmadan Scribe Oteli'nde mükemmel bir valelik elde etmiştim. Trouville'de mevsim başladığında yeniden eski görevime dönmek üzere anlaşmıştık.

Paris!

Büyük bir izlenim, söylemek gerekir mi? Ama çok iyi bir izlenim de değil, bunu da söylemeliyim. Hayır. Çok fazla insan. Çok fazla dünya daha doğrusu. Çok fazla zengin, çok fazla fakir,kaldırımlarda çok fazla genç kız, çok fazla çalışan insan ve çok fazla işsiz. Çok fazla görkem ve sefalet. Yağdığı zaman çok fazla yağmur, hava ısındığında çok fazla sıcaklık ve kış geldiğinde çok fazla soğuk.

Kısacası Paris benim için çok büyük ve çok güzeldi. Görkemini anlamam için haftalar, aylar geçmesi gerekti, büyüsünü tatmam içinse yıllar.

Aslında Paris'i tanıyorum diye övünmek için, galiba onun bir parçası olmak gerekiyor. Ve artık onun bir parçası olmadığıma göre şunu söylememe izin verin:

"Paris'i tanıyorum: Onun bir parçasıydım!"

Bugün biri bana ansızın 'Paris nedir?' diye sorsa, ona hemen şu yanıtı verirdim:

"Fransa'nın başkenti ve dünyanın en güzel şehridir."

Sonra düşünür ve eklerdim:

"Aynı zamanda başka bir şeydir. Fazlasıyla başka bir şey..."

Ve açıklamaya çalışırdım.

Şöyle derdim:

"Bütün şehirlerin bir kalbi vardır. Ve bir şehrin kalbi olarak nitelenen yer, kanının aktığı, hayatının bütün yoğunluğuyla dışa vurduğu, ateşinin yükseldiği yerdir, bütün damarların son bulduğu dörtyol ağzı gibi. Ama Paris'in kalbinin şöyle bir özelliğinden söz edilebilir: Herkes onu kendi duyduğu yere yerleştirir. Herkesin Paris'te bir başka Paris'i vardır.

Benimki 'Arc de Triomphe'dan başlar-Champs, Elysee'den, rue Royale'den ve Grands Boulevards'dan geçerek 'place de la Republique'de son bulur. Sağ sınırı 'boulevard Haussmann', sol sınırı ise Seine Nehri çizer. Paris'in mahalleleri oldukları söylenen Passy, La Villette, Grenelle, Montmartre benim için küçük kentlerdir - kendi fizyonomileri, alışkanlıkları, âdetleri ve bazen aksanlarıyla. Grenelle'de doğmuş bir çocuk, Menilmontant'da doğmuş bir çocukla aynı biçimde konuşmaz. Benim Paris'im Seine

Nehri'yle sınırlanıyorsa, bu, siyasetin, adaletin, eğitimin, hapishanelerin ve sizi tedavi ettikleri o iç kapayıcı binaların sol kıyıda toplanmış olmasındandır, bütün bunlarsa bana pek çekici gelmezler. Meclis, Adalet Sarayı, Enstitü, Sorbonne, Odeon, Pantheon ve Botanik Bahçesi bile-hayır, gerçekten, bütün bunların arasında yerim yok benim. Sol kıyının kendi ihtişamı vardır, anıtlarının güzelliği su götürmez, ama ciddi bir mahalledir orası ve modern giysileri üzerinde pek iyi durmaz. Her zaman biraz Lutece gibidir ve ancak benim kendi Paris'imde Parisli olabilir insan. Parislilerin kendi aralarında Paris olarak adlandırdıkları yer gerçekte, yalnızca yirminci bölgedir. Parislilerin sayısıysa üç bin kişiyi geçmez.Bu on lokanta demektir; sabah on birle on iki arası-sol kıyıda'Avanue du Bois' demektir; ikiyle beş arası hipodrom, beşten altıya 'rue de la Paix', altıdan yediye -sağ kıyıda-'les Accasias', bir oyunun prömiyeri ve sonraki geceler demektir. belki çok az şey, ama vazgeçilmez ve temel. Parisli olmak bir işlev, bir görev, bir meslek bir sınıf değildir yine de hepsidir. Tek ve değeri ölçülemeyen ama yine de satılık olmayan. Onun bir parçasısınızdır, ya da değilsinizdir. Ve olamayanlar her sabah olmak için ne yapmaları gerektiğini sorarlar kendi kendilerine ve onlar hiçbir zaman olamayacaklardır! Çünkü Parisli olmak ne bir istek, ne de bir talih sorunudur. Bir değer sorunu bile değildir. Yalnızca tanımı mümkün olmayan bir ruh, bir zevk, snobluk, ahmaklık, yiğitlik ve ahlak tanımazlık karışımıdır. Niçin Parisli olunduğunu da bilmek gerekmez, başkalarının neden olamadıklarını bilmek

yeterlidir. Bir İspanyol, Londralı olamaz, bir İngiliz de, Berlinli. Bir Arnavut Parisli olabilir. Çünkü bunun için Paris'te doğmuş olmak gerekmez, ne de Fransa'da. Başka bir şey gereklidir. Hiç kimse sözünü etmese bile, herkes tarafından benimsenmek gerekir. Bu seçimlerde oldukça esrarlı bir yan vardır, gizli bir antlaşma gibi. Bir akşam, bir anda, Paris yurttaşlığına alınıverirsiniz. Evet, bütün bu insanlar birbirlerinden nefret ederler, ama yine de ayrılamazlar; karılarını metreslerini,dostlarını değişirler; birbirlerinin yaşlanmalarını izler ama değiştiklerini görmezler ve gelenekleri, eğlenceleri, şerefleri, kendi şerefleri ve tutkularıyla gerçek bir dünya - hatta belki de bir gezegen - oluştururlar. Evet bütün bu insanlar gerektiğinde, bir anda hemfikir olmayı bilirler."

Paris yurttaşlığına yeni seçilmiş birine öğüt vermem gerekse ona şunu söylerdim: "Seçildin mi. Harika. Şimdi dikkat et, gaf yapma! Seçildiğin gün hangi şapka vardı başında? Şu mu? İyi, giy bakalım. Eski mi dedin. Önemli değil. Sen giy şapkanı. Bu komik kravatı mı takıyorsun? Olsun, sakla onu. Artık değişmen gerekmiyor. Bu her şeyden daha önemli. Hep bu şapkadan, bu kravattan yaptır, kendi kendini model al - bir de en azından otuz yıldır Parisli olanları. Siluetin hep aynı olsun, çünkü insanların seni uzaktan tanıyabilmeleri gerek. Basın yavaş yavaş alışacak - bir ya da iki yılda. Alıştığı zaman da onu yapacaklar. Bu karikatürünü yapacaklar demektir. Buna uyman gerekecek. Bu da çok önemli. Seni biraz kambur çizerlerse kambur kal. Şişmanlama. Zayıflama. Özellikle, çizerlerin

canını sıkma! Bir daha çizmezler seni. Ama 'moda' diyeceksin. İşte burada gardını alacaksın. Yarat yaratabilirsen, ama asla izleme. Modaya uyman gerekmez. Gerçek Parisli modayı on beş yıl geriden izler ya da on beş gün önündedir. Modayı izlersen taşralı bir havan olur. İşte dış görünüş. Gerisi daha da zor. Özel hayatın... her şeyi mutlak senden öğrenmeliler,yine de her şeyin biraz belirsiz kalması fena olmaz. Eğer evli değilsen evli olduğuna inanmalılar ve evliysen boşanmış olduğuna. Metreslerinin adlarını sen ancak onlardan ayrılınca öğrenmeliler. Çevrende bir efsane oluşana dek, bir şeyleri saklıyormuşsun gibi bir havan olmalı. Servetin konusundaysa düşünceler birbiriyle çekişmeli - III. Napoleon'un büyükannesinin sevgilisi olduğunu yutturabilirsen, bu harika olur. Senin için yapılan araştırmalara gülümsemen yeter. İlke olarak, hiçbir şeyi itiraf etme - senin için söylenen her şey sonuçta gerçek olacaktır, sonunda bunlara sen bile inanacaksın. Sohbetlerde iyimser, hoşgörülü, aykırı ve acımasız ol. Eğer espri yapacaksan yırtıcı ve zalim olsun. Sözcükler kutsaldır. Gerekirse kız kardeşine ya da karına karşı kullan, yeter ki sözcük komik olsun. Komik bir sözü kendine saklama hakkı kimsede yoktur. Öldürücü sözcükler de vardır. Olsun! Öldürücü sözcükler en azından onları bulanları yaşatır. Parisli olmak kişiyi doyurur ve hayatına hayat katar. Sizi temin ederim ki öldürür bile, ama başında şapkan, boynunda kravatınla."

M. de Talleyrand'ın 1812'de, 1722'de yaşamamış olanların hayatın güzelliğini tatmamış olduklarını söylediği

bilinir. Bugün de, 1912'de yaşamamış olanların hayatın güzelliğini tanımamış oldukları söylenirse buna şaşmayın.

1972'de olsaydık, vs., vs., vs...

Aslında, sanırım her zaman yirmi yaşımızda olduğumuz dönemi özlüyoruz, özellikle Paris'te yaşamışsak o yaşı!

Buna dayanarak, Scribe Oteli'nde vale olarak çalıştığım çağda, Paris'in bana bugün olduğundan yüz kez daha neşeli göründüğünü itiraf ediyorum, aynı zamanda da ölesiye sıkılıyordum ve kendimi iyi hissetmiyordum.

Zaten yerimde duramadığımdan Scribe Otel'ini bir yıl sonunda bırakıp, daha az merkezde olduğunu düşündüğüm Continental'a geçtim. Ocak ayında otellerden sıkılıp Continental'dan da ayrıldım ve Larue lokantasına girdim. Sonra 'le Vaudeville' adında bir tiyatroda uşaklık yaptım, tiyatronun yerini sonradan bir sinema aldı. 96'dan 99'a kadar üç kış boyunca işten işe girip çıktım, ta ki talip perim beni Monaco'ya yönlendirinceye dek.

Başımdan geçen bütün serüvenleri anlatmam kolay değil, ama öyle bir tanesi var ki istesem de anlatmamazlık edemem.

Larue lokantasında çalışırken Serge Abrabitch adında bir bulaşıkçı tanımıştım. Yarı Rus, yarı Romen olan bu adamın kuşku götürmez ve kendine has bir çekiciliği vardı. Siyah dalgalı saçlar, mat bir ten, kalın dudaklar ve gözbebeği soluk alıyor denen cinsten gözler. Kalbinin atışlarıyla genleşip sonra yeniden ufalıyordu sanki gözleri. Ya-

hudiydi ve Slav'dan çok Ermeni'ye benzerdi.

Eğitim görmemişti, seçkin bir yanı olmamasına rağmen lokantanın bütün öteki çalışanlarından daha fazla incelik vardı onda. Sonra, inandırıcı olmaya çalışırken sözcüklerin çoğunun anlamlarını saptırıp, onlara hiç düşünülmemiş ve nostaljik bir zerafet bağışlayan o ezgi dolu, insanı saran ses tonu... Bana gösterdiği ve koltuklarımı kabartan, dostluk arttıkça ona doğru çekildiğimi hissediyordum. Gerçi itiraf etmeliyim ki dostluk gösterme konusunda epeyce savurgandı.

Yine de gizli bir sezgi onun bende yarattığı bu duyguya kendimi kaptırmamamı öğütlüyordu.

Her gece birlikte, ikimizin de oturduğu Montmartre'a doğru yürüyorduk. Çalışırken bunca sessiz olan adam, dışarı çıktığımız an, meraklı kulaklardan uzaklaşınca çenesi düşük birine dönüşüyordu. Sözünü ettiği konular ise ipe sapa gelmez, gizli anlamlar ve karmaşık tehditler taşıyan çılgınca şeylerdi. Bunların hepsi, yakında ziyaretine gelmesini beklediği bir adama ilişkin konulardı.

İnanmak gerekirse, sözünü ettiği kişi sayısız üç kağıttan suçlu bulunmuştu.

O dönemde, 1896 Eylülünün ikinci yarısındaydık ve bu beklediği ziyaret bir sonraki ayın 5'i ile 8'i arasında gerçekleşecekti.

Kaçınılmaz tarih yaklaştıkça sinirliliği artıyor, tehdit dolu hali giderek öne çıkıyordu.

Issız bir sokağın ortasında ansızın duruyor, iki eliyle ceketimin yakalarından tutup çekiştirerek yüzüme bakı-

yor ve kısık bir sesle,

"Öyle adamlar vardır ki," diyordu, "anlıyor musun, yok edilmelidirler!"

Ya da şöyle diyordu:

"Suçluların ceza görmesi gerekir!"

Sonra ekliyordu:

"Tanrının isteği bu!"

Benim hakkımdaki düşüncelerindeki saygın yerimi korumak için çaba harcıyor, ama işlerinin ve niyetlerinin dışında kalmak istiyordum. Bununla birlikte bu adamın üzerimde kurduğu güçlü etkiye karşı savaşmam gerektiğini hissediyordum.

Bir gün, bana haber bile vermeden, rue Fontaine'de kaldığım otele, benimle oturmaya geldi.

3 Ekim, geceyarısına doğru, iki adam soluk soluğa, Larue sokağındaki lokantanın girişine gelip Abramitch'i görmek istediklerini söylediler. İki Rus. Onları mutfağa götürdüm. Serge adamları koridorda kabul etti. Rusça, alçak sesle kısa bir süre konuştular sonra da gittiler.

İki saat sonra, Serge'le birlikte rue de Martyrs'de, sakin bir kafenin iç kısımlarında oturuyorduk. Uzun bir sessizlikten sonra aniden,

"Ayın 6'sı yaklaşıyor," dedi.

Sonra elini benimkinin üstüne koyarak,

"Ah! sana bir güvenebilseydim," diye ekledi.

Bana güvendiğinden kuşkum yoktu, çünkü şimdi hiç duraksamadan, ayın 6'sında beklenen gizemli ziyaretçinin hayattaki varlığını tehdit eden bir komploda bana da rol

ayarladığı belli oluyordu.

Bir an konuşacak gibi oldu, sonra düşüncesini değiştirdi:

"Yarın her şeyi öğreneceksin."

Ertesi günün gazeteleri Çar II. Nikola'nın 6 Ekim'de Paris'e geleceğini yazıyorlardı.

O akşam, Serge'in, bulaşığını henüz bitirmediğini düşünerek, ona veda etmeden tek başına çıkmaya hazırlanıyordum. Zaten, bir gece önce ayı tamamladığımdan ertesi sabah işe dönmemeyi kararlaştırmıştım.

Ah, neden otelden de hemen ayrılma gibi bir önlem anlamıştım ki?

Sabahın dördünde kapıma vuruldu.

"Kim var orada?"

"Benim. Serge. Kapıyı aç."

Açmamam mümkün müydü?

Peşinde iki Rusla içeri girdi.

İlk sözlerinden, şimdiden çok şey bildiğimi ve onlara yardım etmeyi reddedersem başıma hemen o anda büyük bir felaket geleceğini anladım.

O güne dek insanların, iyi bir davranış için bile, böylesine inandırıcı ve ikna edici bir hitabet örneği vermiş olduklarını sanmıyorum!

Sabahın yedisinde roller dağıtılmış, her şey kararlaştırılmıştı. Kendisi de anarşist olan sahte bir Rus polisi tarafından, çarı ağırlamaya hazırlanan Dışişleri Bakanlığı'na takdim edilecektim.

Bir işçi kılığında, eşya dairesinden, çarın yatağının al-

tındaki halının bir metre kadar yerini değiştirmekle görevli üç döşemeciye eşlik edecek ve bir sardalye kutusunu ne boy ne de ağırlıkça geçmeyen küçük bir nesneyi o yatağın altında unutacaktım. Benim için hiçbir tehlike yoktu ve akşam iş bitince beş bin frank alacaktım.

Ayın altısına kadar bir daha görüşmeyecektik. Ayın altısında, akşam altıda Le Doyen lokantasının özel bir salonunda buluşacaktık. İşte o zaman adı geçen nesne bana verilecekti.

Anlattığım olayların doğruluğundan kuşku duyanlar 7 Ekim tarihli gazeteleri karıştırabilirler. Orada, Çar II. Nikola'nın son anda Orsay Sarayı'nda kalmaktan vazgeçip, Grenelle sokağındaki Rus Büyükelçiliği'nde kalmaya karar verdiğini okuyacaklardır. Estrees Düşesi'nin, Cotte tarafından yapılan eski konağı kırk sekiz saat için İmparatorluk Sarayı adını almıştı. Ayrıca konuyla ilgilenenler, gazete sayfalarında, bir gece önce üç kişinin Champs-Elysees'de bir lokantada tutuklandıkları, içlerinden birinin beyaz, madeni bir kutu taşıdığını ve kutu içeriğinin bu üç adamın cinai niyetleri konusunda hiçbir kuşku bırakmadığı haberini de göreceklerdir.

Günün birinde imzasız bir mektup yazdığıyla övünmesi hoş değildir insanın. Ben de övünmüyorum. Ama kendimi suçlamıyorum da. Yalnızca anlatıyorum.

- VI -

MONACO

Bu olaydan hemen sonra Monaco tarafından fethedildim.

Başkalarından daha kurnaz olduğumu iddia etmiyorum, ne de daha duyarlı kuşkusuz... Ama hemen en başta o duyguyu yakalamış ve beni bekleyen kaderi anlamıştım.

Günümüzde Monaco'yu sevmek, onu eskimiş ve "savaş öncesi" bulmak takdir topluyor olabilir. Ama bu bir kanı değil bir kararnamedir. Gerçekten de öyle adamlar vardır ki bütün işlevleri - hatta meslekleri diyeceğim - hangi yazarın, hangi lokantanın, hangi ressamın ya da hangi yerin beğenilmediği konusunda kararnameler çıkarmaktır - fırsat doğmuşken size hemen okunması gereken yazarı, beğenilmesi gereken ressamı, gidilmesi gereken yeri söyleyiverirler. Son geminin kılavuzudurlar, koyunlara yol gösterirler.

Oysa ben orada tam on sekiz yıl yaşadım - 1899'dan

1917'ye, demek ki on yedi yaşımdan otuz beşime kadar - ve bu küçük ülkenin bilmediğim, öğrenmediğim yönü kalmadı. Tarihi ve efsaneyi de biliyorum. Varlık nedenini alkışlıyorum ve eğer büyüsünden biraz tadabildiysem, olağanüstü garipliğinin de aynı ölçüde tadını çıkarmış olmakla övünüyorum.

Şimdi adını anımsayamadığım bir yazar, yakın zamanlarda Monaco üzerine bir operet yazmak istemişti. Konunun uzmanı değilim ama, bu büyük bir hata olurmuş gibi geliyor bana.

Monaco?

Üzerine bir operet yazılamaz ki: Kendisi bir operettir!

İnanmak için biraz yaklaşmak yeterlidir.

Monaco nedir?

Coğrafi olarak - 600 metre uzunluk ve yaklaşık 200 metre genişlikten fazla olmayan, köpek başı biçiminde bir kayalıktır.

Tarihsel olarak - Apollodore'a bakılırsa o burayı Herakles'in kurduğuna inanılsın istiyor. Bence bir mahsuru yok. Halikarnaslı Denys ve Sicilyalı Diodore - ki ciddi adamlardı - bu söyleneni yaydılar.

Öyleyse önlerinde eğilelim. Bu konudaki her karşı görüş bizi biraz daha uzağa götürür.

Öte yandan, bu kayalık üzerinde onca aranmasına rağmen, asla bulunamayan tek eski nesnenin Roma parası olduğunu biliyoruz. Bu ayrıntı bana çok eğlendirici gelir. Kimse yere para bırakmaz, kimse paranın öylesine başı-

boş dolaşmasına izin vermez. Bu biçimde bulunan para yitirilmiş paradır - ve insanın eski çağlarda bile Monaco'da para yitirdikleri düşüncesi, evet, bana son derece eğlendirici geliyor.

İlk belirti.

Kuzey Afrika Müslümanlarından, Provence kontlarının Monaco üzerindeki haklarından vazgeçmelerinden, bir türlü paylaşılamayan bu kayalığın çevresindeki bitip tükenmeyen kavgalardan söz etsem mi? 'Guelfe'leri ve 'Gibelin'leri anlatsam mı?

Ah! Tanrım, hayır.

Ama 8 Ocak 1297'de kalenin kapısında (1215'te Fulco del Castello tarafından inşa edilmişti) boy gösteren François Grimaldi adındaki zat hakkında bir iki söz söylemek isterim.

O soylu Cenovalı hakkında. Yaptıklarından utanmaya gerek yok, takdir edelim onu.

Bir keşiş kılığına bürünmüştü ve bu giyisisi nedeniyle kapılar ardına dek açılmıştı.

Guelfe'lerin silahlı bir birliği, karanlığa sinerek onun peşinden içeri dalmış ve orada bulunan herkesi katletmişti.

Böylesi bir davranış kuşkusuz kaba ve vahşiydi, kabul, ama olan olmuştu ve o gün 8 Ocak 1297'de François Grimaldi, Monaco günün birinde Avrupa'nın en eski hanedanı olacak olan soyunu kuruyordu.

Peki, bu Grimaldi şimdi bundan sonra ne yapacak kayasının üstünde?

Onu korumakla mı yetinecek?

Hayır, Menzilinden geçen yabancı gemileri durduracak.

Onları yağmalayacak mı?

Şöyle diyelim: Onları, bazen tartışmaya yer vermeyen bir biçimde, kullarının refahına katkıda bulunmaya davet edecek.

İlginç bir girişim. İkinci belirti.

Bu prens, kendisinden sonra, soyundan gelenlere de bir örnek oluşturacak. Kuşkusuz ortaçağdan bu yana âdetler çok değişti. Bugün artık Prensliğin sularında dolaşan yatlar kan dökmeksizin davet ediliyor, para babası şık baylar, hazırlıksız kaptanlar karaya iniyor ve artık gönüllü olarak bu küçük halkın refah ve huzuruna katkıda bulunuyorlar.

Bu eski hanedan, atalarından kalan bütün geleneklere saygılı davrandı. Düşününce, 1304'te Rainier Grimaldi'nin, Fransa'nın amirali olduğunu, şimdiki prensin de 1914'te Fransa'nın yanında savaşa katıldığını anımsıyor insan.

Evet, Monaco bir operettir!

Bakın şimdi, bu egemen prenslik bir kent ve bir köyden oluşur ve aslında böyle bir ülke yoktur, Çünkü adı da yoktur!

Aslında Monaco, köyün adıdır. Monte-Carol ise kentin

adı. Peki ama ülkenin adı nedir?

Evet, bu bir prensliktir, ama ülke değildir.

Oysa aykırılıklar içindeki bu köyü ve bu kenti çok severim.

Çünkü köy eskiyse, kent moderndir - biri Monacoludur, öteki kozmopolit. Her yabancı orada kesinlikle evinde olduğunu düşünür. Ve bu herkes için geçerlidir. Orada İngilizlere, Ruslara, Kübalılara rastlanır - ama hepsi, başka yerlerde olduklarından çok daha fazla evlerinde gibidirler. Öyle ki Monte-Carlo'da, Monacoluya rastlanmaz. Burası yabancı bir kent değildir. Yabancılar için bir kenttir.

Peki ama Monacolular, onlar nerede?

Gazinoda, krupiyelik yapıyorlar kuşkusuz.

Monaco'da krupiye olunmaz doğulur. Bu kalıtımsal bir görevdir. Her Monacolu, doğduğunda, krupiyelerin o geleneksel siyah tırmığını beşiğinde bulur.

Ama Monte-Carlo'da Monacoluya rastlamamanız, bu onlara başka yerde rastalayabileceğiniz anlamına gelmez. Türkiye'de, Belçika'da, Mısır'da Monacolu yoktur. Aslına bakarsanız hiçbir yerde yoktur.

İyi de nasıl olsunlar ki, zaten topu topu 12000 kişiler!

Çocukları, kadınları ve yaşlıları düşünün 3000 çocuk, 6000 kadın, 1000-2000 yaşlı diyelim; geriye 2000 krupiye kalır. Hesap doğrudur.

Çünkü, dediğimiz gibi yalnızca 12000 Monacolu vardır!

Daha fazla Monacolu saymamız mümkün değil, ama var olanları da çıkarmamak gerek. Boşlukları hemen duyulur.

Bundan başka şu olağanüstü olguyu da belirtelim: Zengin Monacolu yoktur.

Gerçekten de "zengin bir Monacoludan", "milyoner bir Monacoludan" söz edildiği hiç duyulmaz.

Zengin Monacoluların olmamasının doğal nedeni fakir Monacoluların olmamasıdır. Çünkü zengin olma düşüncesi ancak bir fakirde doğabilir.

Şu rulet masasındaki yeri önceden belirlenmiş bir biçimde doğan, ödeyecek vergisi olmayan - Monacolular vergi ödemez - adam kendi varlığından daha hoş bir şey hayal edebilir mi?

Evet, iki sahneli - kent ve köyden oluşan çok farklı iki dekorlu - tatlı bir operettir Monaco. Köyün ortasında, bir saray. Kentin ortasında, bir gazino. Sarayda bir prens hüküm sürer. Gazinoda bir tanrı; rastlantı.

Bütün yollar saraya doğru yükselir. Bütün yollar gazinoya doğru iner - daha doğrusu sizi oraya götürürler.

Biraz da şu gazinodan söz edelim!

Kentler vardır, bir kenarına bir gazino inşa edilir. Monte-Carlo'da önce bir gazino inşa edilmiş ve onun çevresinde bütün bir kent yükselmiştir.

Mükemmeldir şu gazino.

Bir tane daha yapmakla da çok iyi ettiler. Yenisi de muhteşem bir şey. Ama bu bir gazino değil; bir baraka. Biçimi uyumlu, sağlam, güzel - kuşkusuz - ama sevilmesi gereken eskisi. Eğer mükemmel diyorsam, bu zamanın izini çok güzel taşıyor demektir. Onun gençleştirilmesine ke-

sinlikle yandaş değilim! Eskiyip gitmesine de karşıyım kuşkusuz. Yaşlanmaya layık olmadığı için sürekli temizlemek, taramak gerekir. Böylece o soluk süslemeleri, alegorik ama kafadan kontak alçı heykelleriyle orada, hep yepyeni olarak durmalıdır.

Anılmaya değer ve verimli bir geçmişin - demode ama bozulmamış - bu tanığına kimse el sürmesin!

Rönesans stilinde yapılmış olduğu söylenir. Fauboug Saint-Antoine'ın büfeleri ne kadar II. Henri stilindeyse, o da o kadar Rönesans stilindedir. Hadi oradan! Ciyak ciyak, çok aşırı bir III. Cumhuriyet sitilindeyim diye bağırır.

Mimarisiyle dalga geçilir.

Geçen haklıdır.

Bu onun varlık nedeni değil mi zaten?

Her şeyin hakkını vermek gerek.

Monte-Carlo doğal bir manzara değildir. Eh dekor olduğuna göre de ona yaraşan mukavvadır.

Burada renkler sahte, duygular yapaydır; talihse, kurgusal.

Gerçek güneşin bir yansımasının yıkadığı bu yörede,belki de gazino yalnızca bir düştür.

Onda, şekerleme sanatının bir başyapıtıymış gibi bir hava vardır. Ya da yalnızca hiç bilinmeyen yönler için bilet satılan bir gar havası. Özellikle de birinci sınıf bir kaplıca havası belki - kısaca, ne ise onun havasına sahiptir, garip bir hastalığın tedavisi için gidildiğine göre.

Dünyanın bütün gazinolarında oyunlar akşam beşte açılır. Monoco'da tedavi sabah onda başlar ve ancak ertesi

gün saat ikide sona erer - ve bütün bir yıl boyunca!

Her sabah, çalıştığım büyük otelin daha o saatte ateş gibi olmuş basamaklarına oturup, eğlenerek o yaşlı hanımları izlerdim - biraz da etkilenerek, çünkü her zaman ilk gelen onlar olur! - çabucak gidip uğurlu olduğunu düşündükleri yerlere oturmak için kapıların açılmasını beklerlerdi. Uğurlu, çünkü bir gece önce falanca yaşlı hanımlara şans getirmiştir!

Onlara kumarbaz denmez. Kumar oynamak, eğlenmektir.Hiç değilse biraz, zaman zaman. Onlar, onlar eğlenmezler. Belki otuz yıl önce, iki ya da üç ay boyunca eğlenmişlerdir, ama o çağdan beri artık eğlence yoktur. Onların durumu trajiktir, tutkunun pençesine düşmüşlerdir. Kaybedebilecekleri paranın peşinden bile koşmazlar artık. Zaten kaybetmemişlerdir ki. Paraları oradadır, orada, kasanın içinde. Onu rastlantı tanrısına emanet etmişlerdir, yönetimini ona bırakmışlardır - yalnızca kârlarını almaya gelirler.

Bir zamanlar, diyelim ki 100.000 frank kaybetmişlerdi. Yüzde beşten 100.000 frankın onlara 5000 frank gelir getirmesi gerekir. Her gün yirmi frank - işte yaşamlarını sürdürebilmek için her sabah gelip peşinde koştukları budur.

Üzerlerinde 300-400 frank bulunur - çünkü ne de olsa, ne olacağını kimse bilemez! - Otururlar ve bilmeyin ilk dönüşüyle işe başlarlar. Sabırlı, düşünülmüş - bilgin! - Hepsinin bir sistemi vardır ve bu sistemi izlediklerinden, tesadüfe bağlı oynadıklarına inanmazlar.

19-24 arasına 2 frank koyarlarsa bu nedensiz değildir, hadi, gidip onlara sorarsanız size açıklarlar. Size şöyle diyeceklerdir:

"8 geldiğine göre, şimdi 19-24 arasına oynamak gerekir."

Ve eğer kaybederlerse gözleri fal taşı gibi açılır, başlarını sallayıp büyük bir içtenlikle ve insana dokunan bir biçimde,

"Anlaşılmaz şey!" derler.

Saatler geçer. Saatleri geçmeye bırakırlar. Yemek saatlerini bile. Ve yaklaşık her gün, dört gün üzerinden üç diyelim 25 ya da 30 frank kâra geçtikleri bir an gelir. İşte o zaman pılıyı pırtıyı toplarlar, ayrılmaktan üzgün ve homurdanarak gitmeye hazırlanırlar.

Eğer geçerken konuşmalarına kulak verirseniz şöyle mırıldandıklarını duyarsınız:

"17 çıktığında 13-24 arasına oynamamakla eşeklik ettim!"

Ah bu yaşlılar, onları nasıl iyileştirebilirsiniz ki?

Sözünü ettiğim dönemde ben, doğal olarak oyun salonlarında hiç girmemiştim - ve bunun iki nedeni vardı: Reşit değildim ve Prensilğin hizmetindeydim. Ama bir düşünce sahibi olmuştum; bu biçimde paranı tehlikeye atmak için aptal olmak gerekirdi.

Bütün gördüklerim, çevremde konuşulanlar, her şey bu düşüncemi sürekli destekliyordu.

Bir sürü eğitici ve eğlendirici küçük öykü.

Ama hiçbiri şu ayrıntı kadar şaşırtıcı gelmemişti bana.

Monte-Carlo'yu kuran François Blanc bu yatırımdan 800 milyon franktan fazla kazanmıştı. Oysa günlerini bürosunda oturarak ve oynanan oyunların saat başı kendisine bildirilen sonuçlarını bekleyerek geçirmişti.

Bürosunda ne yapıyordu?

Hesap mı?

Hayır, hiç değil.

Başarılar yaratıyordu.

Evet bu adam için, "Kırmızı da gelse, siyah da gelse kazanan hep Blanc (Fransızca beyaz, ç.n) oluyor!" denirdi - bütün dünyaya kumar oynatan bu adam, zamanını kader tanrısına, şansın kendi yanında olup olmadığını sormakla geçirirdi!

Bir gün müfettişlerden biri, grand-duc Constantin'in bir saattir, Otuz dörtte 300.000 franktan fazla kazandığını haber verdiğinde,

"Oturuyor mu, yoksa ayakta mı?" diye sordu.

- Ayakta.

- Oturmasını sağlayın. Hepsini kaybedecektir.

Kazanıp gitmek için, ayağa kalkmış durumda olmak gerektiğini çok iyi biliyordu.

Dünyada ölümün ortadan kaldırıldığı tek yer - çünkü Monte-Carlo'da ölüye hiç rastlanmaz.

(Yaşayan insanları tedirgin etmemek için onları geceleri gömdükleri söylenir.)

Gerçekte, başkalarının düşleriyle yaşayan büyülü bir konaklayıştır bu.

Ekili yüz metrelik bir alanın bile bulunamayacağı dünyanın şaşırtıcı bir noktası. Öyle ya, turpları nereye eksinler. Her yan otellerle dolu!

Ve öylesine büyükleri vardır ki sınır sağ ve sol kanat arasından geçer.

Ve bir gün sizi Monaco'dan kovsalar, oda değiştirmeniz yeterlidir.

Bir kadınla ilk kez Monte-Carlo'da seviştim.

Bir kontesti. Daha sonraları onun pek de genç olmadığını anlayacaktım.

Monaco'da tek başına yaşıyor, beşten yediye dek rulet oynuyor ve otelde bir oda ve bir salondan oluşan -107 ile 109 - dairesinde kalıyordu.

Saat sekizde, hep aynı masada akşam yemeğini alıyor, az yiyor, ama her yemekte yarım şişe şampanya içiyordu. Yemekten hemen sonra da dairesine çıkıyordu. O dönemde asansörcüydüm. Bir akşam onun katına geldiğimizde bana feş frank verdi -madeni 5 frank- ama bunu öyle parmaklarının ucuyla vermemişti. Parayı avucumun ortasına yerleştirmiş ve öyle bir bastırmıştı ki, canım bayağı yanmıştı. Sanki kapımın ziline basıyordu! 1898'de 5 frank bahşiş inanılacak şey değildi - hemen öteki elimi cebime atmış ve bozuk para aramıştım.

"Hayır, hayır, bu sizin için," demişti bana.

Ertesi gün aynı şey yinelenmişti.

Bir sonraki gün ise asansörden çıkarken,

"Bozukluğum yok, odama kadar gelin", diye mırıldanmıştı.

Onu izlemiştim. O odasına girmiş, ben eşikte kalmıştım. O zaman dönmüş.

"Girebilirsiniz," demişti.

Girmiştim. Bana bakarken hafifçe kızarmıştı ve parmaklarının arasında bir Louis altını tutuyordu. Bunu bana uzatmıştı, ne istediğini bundan daha iyi anlatacak hiçbir şey olamazdı. Ama tekrar ediyorum, on yedi yaşımdaydım ve o güne dek hiçbir kadınla yatmamıştım. Yine de tam üzerine atılacaktım ki içime bir kuşku düşmüştü. "Ya yanılıyorsam? Ya istediği bu değilse? Ya çığlık atmaya başlar, ya koşup zili çalarsa, ya.."

Büyük bir risk, korkunç bir ikilem.

Evet, bir kadının üstüne saldırma, söylemesi kolay - hatta yapması da kolay. İyi ama ya sonra? Onu yatağın üzerine devirmek - tabii ki. Yalnızca, işte bunlar kolayca yapılacak şeyler ama, ikinci kez yapıldığında kolay. Birincisinde kolay değilmiş gibi geliyor insana.

O zaman?

20 frankı reddetmek mi?

Bu da çok zordu. Bu ona şöyle demekti:

"Hayır, hoşuma gitmiyorsunuz!"

İşte o zaman, inan olsun, parayı kaptığım gibi bir şeyler mırıldanıp hızla çekip gitmiştim.

Ertesi gün asansöre bindiğinde ona bakmaya cesaret edemeden selam vermiştim. Kata geldiğimizde geri çekile-

rek geçmesini beklemiş sonra yavaşça parmaklıkları kapamıştım. Ve ben onun bakışları altında, Mefisto'nun cehenneme inişi gibi, o boşluktan aşağıya doğru inerken onun beni hor görür gibisinden omuzlarını silktiğini fark etmiştim. Kanım beynime sıçramıştı. Düşüşüme son verip ona doğru yükselmiştim. Bir sıçrayışta asansörden çıkmış ve tek söz etmeden onu kolundan yakaladığım gibi odasına sürüklemiştim.

Büyük adımlarla, yan yana, sabit bakışlarla yürüyorduk. Burun deliklerimiz, dövüşmeye hazırlanan insanlarda olduğu gibi büyümüş, genişlemişti. Kapısına geldiğimizde anahtarı neredeyse koparırcasına elinden almıştım, çünkü o fena halde titriyor ve anahtar deliğini bulamıyordu.

Kapı kapandığında onu yatağa itmiş ve doğru yapıp yapmadığımı düşünmeyi bırakmıştım. İçgüdülerim yönetiyordu artık beni.

Bir süre sonra artık bakir değildim - o ise kendinden geçmişti.

Ertesi gün bana altın bir saat zinciri vermişti. Ve ben anlamış ve yeniden işe koyulmuştum.

İki gün sonra saat de gelmişti.

Bu böyle üç hafta sürmüştü, iki günde bir.

Elli yaşlarında olmalıydı. Ama tekrar ediyorum, bunu çok sonra anlamıştım. Her şeyden önce, başta yalnızca pırıltılar saçan makyajını, dalgalı sarı saçlarını, zarif ve sa-

yısız giyisilerini ve mücevherlerini, bileklerini ellerini ve kulaklarını süsleyen o kocaman mücevherleri görmüştüm.

Boynunu dumansı tüllerle saklıyordu. Hakkı da vardı. Benimleyken o tülleri çıkarıyordu. Bunu yapmaya hiç hakkı yoktu.

Gitmesinden bir gün önce bana bin frank vermişti.

Parayı reddetmem gerektiğini düşünen olabilir. Aklıma gelmedi değil - gelir gelmez de gitti. Böyle yapsam onu incitecektim, çünkü aramızdaki mesafeyi korumaya çalıştığını anlıyordum. Bütün mesafeleri değil, diyeceksiniz. Gerçekten hayır, hepsini değil. Ama onun düşüncesine göre en gerekli olanlarını. Ve borçlu olduğunu düşündüğü şeyi geri çevirmenin, onunla kabul edilmez bir eşitlik içinde olduğumuz anlamına geleceğini düşünmüştüm. Onunla ödeşmiş olduğumuzu düşünmesini istememiştim. Birlikte yaptığımız şeyi yalnızca kendi kişisel zevki için yapmıştı, benimkine aldırmadan. Ne de olsa beni pedikürcüyü ya da kuaförü çağırtır gibi belli bir görev gibi çağırtmıştı.

Hizmetlerimden hoşnuttu - benim rızam onun için önemli değildi.

Haklı olduğumu anlamakta gecikmedim. Vedalaşırken, uzatmam gerektiğini düşündüğüm elimi sıkmayı reddettiğinde.

- VII -

ANGOULEME

Yirmi yaşımda silah altına çağrıldım.

Beni topçu sınıfına verdiler ve Angouleme'de üç yıl hizmet yaptım.

Angoulema fena bir yer değildi, ama Angouleme'de üç yıl çok fazlaydı.

Kimse bana asla, insan sıkıntıdan ölebilir gibi bir laf etmesin. Çünkü bu doğru değil. Sıkıntıdan ölünebilseydi, ben Angouleme'de ölmüş olurdum.

Zaman damla damla akıyordu, yitirilmiş zaman nasıl akarsa ve ben, aylak aylak, yalnızca yukarı çıkan, yukarılara doğru çıkan sokaklarda dolanıp duruyordum. O sokakları çıktığıma göre inmiş de olmam gerekir. Hiç kuşkusuz. Ama anılarımda kendimi hep yokuş yukarı çıkarken görüyorum.

Yaşamının tümünü Saint-Etienne'de, Chateau-Thierry'de ya da Bayeux'de geçirmek mümkündür. Bu Step-

hanoi, Castel-Theodoricien ya da Bajocasse'lardan iseniz doğrudur, ama bunun için orada doğmuş olmak ya da bu kentlerden birini yaşamak için seçmiş olmak mı gerekir? Oysa insanın hiç istemediği halde ve oraya asla dönmeyeceğini, dönmemek için elinden geleceğini bile bile üç yıl boyunca Angouleme'de yaşaması ve buna rağmen kentin güzelliklerini tatması için kötü bir ruh hali içinde olması gerekir, orası dünyanın en hoş yeri bile olsa.

Angouleme'in çekici yanları da yok değildi, bunu da yeri gelmişken belirtelim. Mazgallı iki burç arasında bir hapishane kapısı...

Bende kalan izlenimi budur.

Kafe şantan türünden, akşamları istila ettiğimiz ve kendimizi kötü davranmaya zorladığımız yarı kapalı bir ev vardı. Dumanlı bir ortamda koro halinde söylenen rezil nakaratlar, garson kızların kalçalarına atılan geleneksel çimdikler, önceden tasarlanmış inançsız kavgalar, bunların hepsi birazcık canlılık yaratmak için. Hüzünlü sevinçler, acınası bir taşkınlık!

Agathe, Madeleine ve La Rouquine, yalnızca üç kız. Biz ise yüz kişiydik!

Üç farklı kıza, yüz benzer asker, sırayla!

Evet farklı ama yine de bu üç kız, anne ve iki kızı idi aslında.

La Rouquine anne olandı.

Baba, ya da koca, kuruluşun piyanistiydi. Ve bu bayağı tiyatronun sahibi ise piyanistin erkek kardeşiydi.

Bu beş kişilik bileşik aile dünyanın en namuslu insanları olduklarına inanmışlardı bir kez.

Agathe ve Madeleine annelerine tapıyorlardı ve ona karşı garip bir görev anlayışları vardı. İçimizden biri -birçok kez ve aralıksız- bu iki kızdan ne zaman bir iyilik istese aldığı yanıt şu oluyordu:

"Bir dahaki sefere canım, hadi cici çocuk ol, annemi seç!"

Altı ayın sonunda, biraz eğlenmek, zaman geçirmek için yazıhanede çalışmak üzere görevlendirilmemi istedim. Görev hiç zorlanmaksızın bana verildi. Yazım kötüdür, ama sayılar üzerinde belli bir ustalığım olduğu söylenebilir.

Gerçi bu konudaki ustalığımı ölçmem için bu ilk fırsat olmuştu.

Matematikçi geçinmiyorum, ama çok sayıda işlemi akıldan çözme konusunda gerçekten bir yeteneğim vardır benim. İşlemler kendi içlerinde belki basittir ama ben bunları büyük bir hızla çözerim.

Bu yeteneğim bana yeni ufuklar açıyordu.

- VIII -

MONTE-CARLO

Özgür kalınca Monte-Carlo'ya döndüm, Monaco vatandaşlığına geçip krupiye okuluna yazıldım.

Yatkınlığım ve ateşli çabamla göze girdim. Çabuk ilerledim ve sınavı parlak bir dereceyle verdim, birkaç ay sonra krupiye olarak 4 no'lu masadaki yerimde çok parlak, ustaca bir başlangıç yaptım: İlk fırlattığım bilye sıfır hanesine düşmüştü!

Krupiye olmak zahmetsiz büyük para demek değildir, bu gerçek bir meslektir ve bu işin çok kolay olduğu da hiç sanılmamalı.

Bilyelerin ve çarkın idaresi öyle bir hassaslık ister ki, bu, çok çalışmaksızın elde edilecek bir şey değildir. Kazananlara ödeme yapmaksa, özen, yanılmazlık gerektirir. Bu tavrın, bu havanın Prenslik'te ırsi olduğunu düşünmekten alamıyorum kendimi.

Garip meslek! Evet, isterseniz öyle deyin, ama sanıldı-

ğından daha az bıktırıcı, çeşitliği olan, hatta belli bir açıdan bakılınca, eğlendirici.

İnsanın mesleğini icra etmesinde hep iki şık vardır: Zevk almak ya da almamak. Ya da insan kendisini basit bir hesap makinesi olarak değil de, kaderin duyarlı bir hizmetkârı olarak görürse her şey değişir.

Krupiye, kaderin gizemli tasarılarına karşı koymada güçsüzdür kuşkusuz, ama yine de bütünüyle kasanın çıkarına olmayan bir oyunun beklenmedik değişikliklerinde, kişinin bahtındaki ani dönüşlerde yer alması da mümkündür.

Kasa uzun vadede muzafferdir, hiç kuşkusuz, ama kötü durumlara düştüğü de görülür, hem de sanıldığından da sık olarak.

Oyuncular şanslarına bel bağlayıp sürekli olarak, tesadüflerin daha önceden alınmış kararlarına karşı çıkmasalar, belki daha da sık olarak düşerlerdi bu zor durumlara. Çünkü sonuçta her şey rastlantısal olasılıklar üzerine kuruludur.

Kısacası insanlar gerçek anlamda rastgele oynasalar daha az riske girerlerdi.

Ama burada da, hayatın geri kalanında olduğu gibi, o kendini beğenmişlikleri yönlendirir onları ve felaketlerini hazırlar.

Madem ki kasa sürekli olarak işini talihe bırakıyor ve sonuçta hep kazançlı çıkıyor, neden onu örnek almazlar ki?

Yıllar benim için belirli bir olay olmaksızın geçip gidiyordu.

Gelip geçen maceralar. Ötekilerin arasında bir postacının karısı. Sarışın; büyüleyici bir vücut ve küçük göğüsler. Bana her akşam bir aşk mektubu yazıyordu, yazısını değiştiriyordu, çünkü her sabah mektubu bana getiren kocasıydı.

1914.

Monaco vatandaşlığımı tanımayan Fransa beni silah altına çağırıyor, seferberlikle birlikte birliğime katılıyorum, ama bataryam cepheye on beş gün sonra 17 Ağustos 1914'te ulaşıyor.

Sanırım kimse cephede benim kadar kısa kalmamıştır. Sabah saat 4'te ateş hattına geldik ve 4'ü 1 geçe sağ bacağıma hir havan mermisi isabet etti.

Korkunç bir acı. Baygın düşüyorum ve toprak üstümü örtüyor.

Kendime geldiğimde ambulanstayım.

Charbonnier adında birinin toprağı eşeleyerek beni çıkardığını, sonra sırtına alarak taşıdığını anlatıyorlar bana. O da yaralıdır ne yazık ki! Hatta benden de kötü. Nerede olduğunu soruyorum. Şu anda kolunun kesildiğini söylüyorlar.

Kim bu Charbonnier.

Zayıf bir oğlan, bir sarrafın oğlu ve bir başka batarya bölüğünde onbaşı. Hakkında bilinenler bu kadar.

Onu ertesi sabah görüyorum. Bir sedyenin üstünde gö-

türüyorlar. Sonsuz solgunlukta güzel bir yüz, kalbimi deşen bıçak biçiminde bir burun.

Ona bir şeyler söylemek, teşekkür etmek isterdim... zaman olmadı. Konuşma fırsatım olduğunda ise götürülmüş olduğunu öğrendim.

1 No'lu çürük ve maaşa bağlanmış olarak, köylü yürüyüşüme bir zerafet veren hafif topallıkla, üç ay sonra Monaco'nun ve oradaki krupiyelik görevimin yolunu tutuyorum.

- IX -

KARİM

Onu 1917'de tanıdım.

Çok esmer, çok güzel gözler, gördüğüm en aç ağız, yine de en iştah açıcı.

Bana antipatik gelmişti- ve çok hoşuma gidiyordu. Evet, onda beni iten, bana zıt olan ne varsa, aynı anda beni çekiyordu da. Fiziğin açıklaması gereken bir çekim olayı. Fizik konusunda cahil olmama rağmen, bunu ancak fizikle açıklayabiliyordum.

Bu tür olaylarla daha önce de karşılaşmıştım. Bazı varlıklar, ilişkiye girdiğiniz an, sizi bir adım geri gitmek zorunda bırakırlar. Kuşkusuz kişinin kendini sakınması iyidir, çünkü geri atılan bu adım, hız almak, hamle yapmak için atılır.

Oysa bu kadın - ki onu hiçbir zaman sevdim diyemem - hayatımda kısa, umulmadık ve kötücül bir rol oynayacaktı.

Birçok kez dikkatimi çekmişti.

Çekmemesi mümkün müydü? Bakışları dakikalar boyunca, inatla üzerime dikilmişken.

Genelde ayakta, hareketsiz durur ve ancak bilyeyi atma sırası bana geldiğinde oynardı. Delici sabitliğiyle aklımı karıştıran beni rahatsız eden bu ifadesiz bakışların bir erkeği değil de bir krupiyeyi hedef aldığını kısa sürede fark etmiştim.

Sabırla anını bekler ve o kaçınılmaz, "Baylar, bilyeler el değiştiriyor!" cümlesi duyulur duyulmaz, bir saattir elini yakıyor olması gereken - çünkü elledığimde ateş gibi olurlardı - altı Louis'yi bana doğru fırlatırdı. O yakıcı ve minik ellerinde uzun süre beklemekten nemlenmiş altı Louis'yi..

Atarken de,

"Çarkın üçte biri..." derdi.

Bundan başka bir şeye oynamazdı.

Bu bir sistem değildi. Yalnızca, oldukça yaygın ve akıllı bir oynama biçimiydi. Çarkın üzerine birbirine komşu olan ve masada birbirine bağlanan on iki numara.

Alçakgönüllü bir sermaye ile oynardı, ne şanslı ne de şanssızdı, bazen bir gün içinde elli Louis kazanır - ya da kaybederdi.

O da o tür kadınlardan biriydi, hani ruhunda bir kumarbazı barındıran ve otuz bin frankla Monaco'ya gelip bunu dört ay içinde beş misline çıkarmayı amaçlayan - ama üç hafta sonra Gazino'nun, Poitiers, Carkpentras ya

da Paris için cebine koyduğu ikinci sınıf tren biletiyle geriye dönen kadınlardan.

O akşam üst üste dokuz kez kaybettikten sonra, yansıması kesinlikle üzerimde toplanan kötü talihine karşı korkunç bir biçimde hiddet duymaya başlamıştı. Gününde olmadığı için bırakacağı yerde ortaya koyduğu parayı iki, sonra da üç katına çıkarmıştı. Ben tatlı bir kınamayı içeren bakışlarımla duygularımı ona anlatmaya çalışırken, o inanılmaz çağrışımlar yapan bir mimikle sanki şunu diyordu bana:

"Bana öğüt vereceğinize, çarkın üçte birini verin!"

Ve yemin ederim ki o güne dek hiç kimsede, ne en sefil varlıklarda, ne de tanrıların en terk edilmişinde böylesine üzgün, böylesine yalvaran - böylesine anlamlı bir yüz asla var olmamıştır.

Ona yaptığım kötülüğü gidermeliydim! Kaderini ellerime teslim ediyordu. Ben onun cankurtaran simidi ve son umuduydum!

Bakışları bütün bunları söylüyordu, haykırıyordu.

Kesinlikle acımamıştım ona hiç kuşkusuz - çünkü onun türünden olanları çok görmüştüm!- Ama eğlenceli gelmişti bana ve ne yalan söyleyeyim ondan etkilenmiştim de. Anlaştığımı belirten belli belirsiz gülümsememi, suç ortağı, vaat edici bir göz kırpışıyla güçlendirerek karşılık verdim ona - yalnızca onun görüp anlayacağı bir biçimde.

Ve bilyeyi fırlattım.

Döndü, döndü, döndü - sonra yavaşladı ve yorulmuş gibi birden, çarkın üçte birine düştü!

Kulaklarıma kadar kızardığımı anımsıyorum.

Kadının sevincine gelince bu anlatılamaz boyutlardaydı - ben de bu nedenle anlatmaktan ve yazmaktan vazgeçiyorum.

Benim verdiğim izlenim de, onunki kadar olmasa bile, öylesine heyecan doluydu ki, bunu silmek - ya da pekiştirmek için belki - bilyeyi yeniden fırlatmakta acele ediyordum.

Bilye yeniden çarkın üçte birine düştü.

Üç kez, beş kez, on kez aynı şey yinelendi.

Artık birbirimize bakmaya cesaret edemiyorduk.

O oturuyordu. Bacakları da elleri gibi titriyor olmalıydı. Şimdi artık yüz franklıklar oynuyordu - ve bilyeler el değiştirdiğinde önünde on bin frank vardı.

Kaybedeceğini bile bile, belki de bunu isteyerek, sırf kuşkuları önlemek için iki kez daha oynadı. Ve kaybetti de - sonra kalktı ve bana bir kez bile bakmadan ortadan kayboldu.

Ne olup bitmişti?

Tam olarak ne olup bitmişti?

Niyetim son derece açıktı. Öyle olsun. Ama buradan bir sonuç..

Hayır, hiçbir sorun çıkarmadım - ama o günün gecesinde bir saniye bile olsun uyumadım.

Olay - ya da mucize! - ertesi gün de yinelenecek miydi?

Hem zaten geri gelecek miydi acaba? Sekiz ya da on gündür, ona kazandırdığım bu servetin peşinde değil miy-

di? Belki de gitmişti bile.

Hayır gitmemişti ve o şey ertesi gün bir kez daha yinelendi.

O akşam bir mucizenin gerçekleştiği sonucuna varmıştım, çünkü o kadının yokluğunda bilyeyi çarkın şu ya da bu bölgesine isteyerek göndermemin mümkün olmadığını fark etmiştim. Deliği isabet ettirmek; çevresini bile tuttura-mıyordum. Kısacası onunla aramda, ne olduğunu bilmediğim ve adını koyamadığım, birbirinin eksikliğini duyan bir şey vardı - ve o şey ancak istemlerimiz birleştiğinde gerçekleşiyordu. Ve o ne olduğunu bilmediğim şeyi 'mucize' diye nitelemekte kendimi özgür hissediyorum. Tanrı'yı serüvenimize karıştırıp böyle bir suça ortak etmek, ona bir sorumluluk vermek niyetinde olmadığımdan bu mucizeyi kısaca, o kadını fiziğinin üzerimdeki etkisine bağlıyorum. O, o beyindi ve ben de koldum. Bu durumda da, ondan daha az suçlu sayılabilirdim. Ne ki benim daha büyük bir risk taşıyor olmam, kârın da eşit ölçüler içinde paylaştırılmasını gerektirmiyor muydu? -

Bu yabancıyı zengin etmeyi sürdürecek miydim?

Hayır!

Demek ki, en kısa zamanda anlaşmamız gerekiyordu.

Evet - ne var ki, işte: Bu anlaşmayı nasıl sağlayacaktık? - hangi koşullarla?

Yazılı bir anlaşma mı?

Acama namuslu muydu - oyun oynadığı zamanlar dışında?

Sonraki bir hırsızlığı konu alan yazılı bir anlaşmanın yasalar önündeki değeri neydi?

Ne zor bir gece daha geçirmiştim?

Yine de uyumuştum. Çok değil. Ama o kadarı bile rulet bilyelerinin aslında beyaz değil de gri olduklarını görmeme yetmişti. Ve o kadar çoktular ki. Çarkın üstünde birbiri ardınca koşuyorlardı. Onları tanıyor gibiydim. Onları daha önce görmüş olmalıydım.

Evet bunlar benim bilyelerimdi, uykumda geri gelip beynimin içinde tepiniyorlardı.

Uyurken bulmuştum.

Onunla yapılacak tek bir anlaşma beni sağlama alabilirdi - hem de her açıdan.

Hemen o akşam, onu bekleyip, izleyip, yanına gidip ve meraklı kulaklardan uzağa sürükledikten sonra kim olduğu konusunda bir fikir edinebildim. Kısa bir görüşme, gerekli sözcükler, çok kısa cümleler. Beğen ya da beğenme... Karanlıkta sonuca erdirilen hızlı bir anlaşma ve on iki gün sonra Saint-Martin-de-Vesubie Belediyesi'nde, bir Bulgar albayının dul eşi Henriette Gertrude Bled ile belediye nikahıyla evleniyordum.

On beş günlük izin talep etmiş ve almıştım. Bu on beş günü Monaco'ya 50 km. uzaklıkta bir köy hanında geçirdik ve tüm zamanımızı çarkın üçte birini hedef alan türlü oyunlar icat etmeye verdik. Akılcı, akıllıca bir üçkâğıttı bu ve bir buçuk aylık bir çalışmanın sonunda bize net, bir

milyon yedi yüz bin frank kâr bırakacaktı.

O ve ben ne yapmamız gerektiğini ezberlemiştik, çünkü izleyicilerin kuşkusunu dağıtmak için, kaybetmemiz gereken anlar da öngörülmüştü - onun ya da benim yapacağımız en küçük hata bizi üzmekten de öte, içinden çıkılmaz bir duruma sokabilirdi.

Belleğim beni yanıltmıyorsa iki el kazanıp bir el kaybedecek, üç el çok büyük, bir el çok küçük kazandıktan sonra sonuçlandırmak için bir elde oldukça büyük bir miktar kaybedecektik - sonra yeniden başlayacaktık.

Otuz sekiz bin franklık ortak bir sermaye koymuştuk ortaya.

Evlendikten iki gün sonra kalbim çarpa çarpa rulet masasındaki yerimi alırken o da sessizce kendi yerine geçiyordu - ve bilyeyi fırlattım.

VE, O ANDAN İTİBAREN, ÇARKIN ÜÇTE BİRİNİ TUTTURMAM BİR DAHA MÜMKÜN OLMADI!!!

Karımın dili tutulmuş gibiydi.

32'ye, 3'e, 26'ya, 15'e, 19'a atıyordum - evet isteğim dışında arka arkaya sıfırın komşularına atıyordum da çarkın üçte birini tuttüramıyordum!

Deli olacaktım!

O ise oyununu değiştirmeye cesaret edemiyordu, aramızda kararlaştırıldığı biçimde oynamayı sürdürüyordu - ve sermayemiz bitiyor, tükeniyor, kanat açmış uçuyordu!

Ve onu masadan tırmıklayıp alan bendim!

Trajik an!

Ve ona hiçbir işaret yapamıyordum - izleniyormuşum gibi geliyordu. Gerçekten de izleniyordum, çünkü dalgınlığım anormal görünmeye başlamıştı bile.

Korkunç bir durumdu - ve sürüyordu!

12! 35! 3! 26!

Sıfır!

Sıfır!

Sıfır!

Sıfır!

Zaman zaman sıfır çıkartmak hoşa gider, ama bunu üç kez ardarda yapmak vahim bir durumdur.

Bense dört kez arka arkaya çıkarmıştım!

Ve herkes oraya oynuyordu - evet, biz hariç herkes, çünkü karımın üstünde tek kuruş kalmamıştı.

32!

Sıfır!

26!

Bilyenin, sıfırın lanetli bölgesine gitmemesi için elimden geleni yapıyordum, çünkü müfettişin gözleri büyümüş, korkunç tehdit edici bir hal almıştı. Her şey boşunaydı!

Çılgına dönmüş oyuncular sıfırın komşularına para yağdırıyorlardı - ve kasa iflas etmişti!

İki saat sonra Gazino'dan kovulmuştum - ve yasa koyucunun belirlediği en kısa zaman süresinde boşanmıştık.

Kısacası hile yapmak istemiş, ama tüm çabalarıma karşın yapamamıştım.

Oysa hile yapabilseydim kimse bu durumu fark etmeyecekti, çünkü herkes benim hile yaptığımı düşünürken ben yapmayı başaramamıştım. Ve eğer kovulduysam bu hile yapamadığım içindir.

Hile yapamadığı için cezalandırılan adamın beyninde filizlenen ilk düşünce nedir?

Hile yapmak!

Pek tabii.

İşte hilekâr ve üçkâğıtçı olmamın basit nedeni budur.....

- X -

HİLE YAPIYORUM

Küçük küçük başladım.

Sanırım nasıl davranmak, nasıl yapmak gerektiğinin bütün yöntemlerini biliyordum. Bütün üçkâğıtları da demek istiyorum. Gazino yönetimi, biz krupiyelere bu üçkâğıtların hepsini en baştan öğretir. Görevimiz de zaten bunları izlemek ve düzgün oynamayanları müfettişlere işaret etmek değil midir? Benim, ister rulette, isterse bakarada, bu türden kişilerin maskelerini düşürdüğüm kaç deneyimim oldu.

Hile yapmanın yüz ayrı biçimi olsa da, yine de yalnızca üç hilekâr tipi vardır.

Her şeyden önce hile yapan oyuncu tipi vardır - oynadığı için hile yapar. Bunu yöntemsiz, önceden tasarlamadan, neredeyse farkında olmadan, istemeden yapar ve oyun dışında bütünüyle namuslu biri olduğu hemen hissedilir.

Namussuzca oynayan adam tipi vardır, çünkü onun ha-

yatı bir uçtan ötekine namussuzluklar üzerine kuruludur - ve şu anda namusluca davranmaya başlaması için bir neden göremez.

Ve son olarak, bilinçli ve çete durumundaki meslekten hilekârlar söz konusudur.

İşte gerçek anlamda ilgi çekici olan tip budur - ki kendi içinde üçe ayrılır: Yalnız çalışan üçkâğıtçı, bir ortakla birlikte çalışanı ve çete halinde çalışanlar.

Tek başına üçkâğıdın büyük avantajları vardır ve benim tercihim de budur.

İkili üçkâğıt daha da büyük olanaklar sağlar, ama tehlikeler ve rastlantılarla doludur. Kârın paylaşımı hep sorun çıkarır ve siz ortağınızın iyi niyetine sığınmak durumunda kalırsınız.

Çete halinde üçkâğıt size hafife alınmayacak bir güvenlik sağlar, çünkü katılmadığınız oyunlardan bile, yüzdesi yeteneğinize bağlı olarak değişen, sabit bir pay alırsınız. Ama öte yandan, iki ya da üç büyük patrondan biri değilseniz, yorucu yer değiştirmelere, yolculuklara, sıkıcı görevlere katlanmanız gerekecektir. Dün Ostende'de oyuncuyken, bugün Paris-Plage'da krupiyelik, yarın Biarritz'de ayak oğlanlığı yapabilirsiniz. İnisiyatif almanız hiçbir zaman mümkün değildir ve tabi ki siz herhangi bir mekanizmanın bir parçası gibi bu çetenin bir parçasısınızdır. Bir dişli, yalnız bir birimsiniz - ve tabii ki, buradan ayrılmaya kalkanın zorluklarını da anlıyorsunuzdur kuşkusuz, değil mi?

Birbirinize öyle bir sırla bağlısınız ki bu yirmi sır de-

mektir - ve ayrılmak isteyen kişi yalnızca hayatını değil varoluşunu da tehlikeye atar.

Ben hiçbir zaman bir çetenin parçası olmadım; hatır ya da çıkar ilişkisi nedeniyle, zaman zaman ikili üçkâğıda başvurduysam bile bir meslekdaş tarafından satılmamak için bunu çok ender olarak yaptım - yani, yalnız üçkâğıtçının tam bir örneği olduğum söylenebilir.

Mesleğimle yarışabilecek daha güzel, daha kârlı işler olsa bile, daha eğlendirici olanını ben bilmiyorum. Bu öyle bir iştir ki, siz hem av, hem de avcısınızdır.

Bu konuyu biraz açmak istiyorum.

Üçkâğıtçılarla hırsızlar sık sık birbirine karıştırılır. Sanırım bu noktada büyük bir haksızlık söz konusu.

Çalmak, sapına kadar namuslu insanlardan, ortaya koymadıkları paralarını almaktır - ve bu çok kötü bir şeydir. Oysa ki hile yapmak, rastlantının yönünü saptırmaktır. İnsanlar, kader tarafından ya da rakiplerinin hataları sonucu şansın yüzlerine güleceği gizli umudu içindedirler ve kınanması gereken kazançlar elde edecekleri kanısıyla ya da tedbirsizlikle ortaya para sürerler. İşte siz bu parayı alırsınız. Hile yapmak onların bu hesaplarını bozmaktır, bu yalnızca rastlantının planlarına karşı çıkmak değil onun yerini almaktır.

Hile yapıyorum - demek ki rastlantı benim.

Ya da en azından 1917'deki kesin düşüncem buydu.

O dönemde oyuncuları mutlak bir aşağılama duygusu içindeydim. Gönülsüz bir gözlemci olarak, erkeklerde yirmide bir, kadınlarda ise kırkta bir istisna ile tüm oyuncu-

ların rezil ya da avanak olduklarına inanmıştım, bu sonuncular ezici bir çoğunluktaydılar hiç kuşkusuz.

Rulet masasında reziller dehalarını gösterecek, ustalıklarını kantılayacak fırsat bulamazlar. Kumarhanenin doğrudan çıkarları söz konusu olduğundan, çünkü banka kendisidir, gözetim sert ve acımasızdır.

Bu durumda söz konusu kişi olarak üç ya da dört şekilde davranabilirsiniz, beş değil:

1. Basit şanslara çark durduktan sonra para sürme;
2. Öksüzleri toparlama;
3. Size ait olmayan sürülmüş paranın yerini değiştirme.

Birinci şık ancak gülünç meblağlarla yapılabilir - çok küçük bir kâr için büyük bir risk söz konusudur.

Çünkü unutmayın ki, on ya da elli Louis kazanmak için ard arda üç kez yaptığınız bu işin sonucunda, sonsuza dek rulet salonlarından uzaklaştırılmanız işten bile değildir.

Sonsuza dek demem boşuna değil, çünkü Monaco'da bir düzine kadar adam vardır ki bunlar, birkaç saniye için bile olsa, gördükleri bir yüzü on yıllık bir uzaklıktan tanıma gibi tekil bir yetenekle donanmışlardır. Onlara "fizyonomistler" denir. Gazino yönetimi giriş kartınızı iptal ettiğinde sizi bu adamların önünden geçirir. Antropometrik her sistemden daha yanılmaz olan bu adamlar, size önden ve yandan bakarlar. Boyunuz ve görünümünüz artık onlara kazınmıştır. Sakal bırakabilir, varsa kesebilir, takma

bıyık taşıyabilir, siyah kelebek gözlükler takabilir, yanaklarınıza yara izleri çizebilirsiniz: Yine de oraya girmemenizi öğütlerim.

Sizi kişi olarak tanımalarından hemen önce, tanınmak istemeyen insanlardaki o çok sabit, ya da çok hareketli bakışları tanıyacaklardır.

Öksüzleri toparlama - yani parayı süren kişinin bunun kendisine ait olup olmadığını anımsamaması, çünkü başka yerlere de para sürmüştür - bu toparlama işlemi ilk şıktakine benzer riskler taşır. Ayrıca büyük bir gözlem yeteneği gerektirir, çünkü kazanan kişinin gözlerindeki o belli belirsiz emin olmama ifadesini iyi yakalamak gerekir - ki sizin kazancınız da zaten burada yatar.

Belki bunu daha iyi anlatmalıyım. Diyelim ki 12-15 üzerine, iki yakaya oynanmış olsun, yani 12'yi 15'ten ayıran çizgi üzerine. 15 çıksın - oraya oynamış olan kişi koyduğunun 17 mislini alacaktır. Biraz sonra krupiye,

"12-15 çizgisi kimin?" diye soracaktır.

Oynamış olan kişi hemen konuşmazsa, kendinden emin olmayan insanlara has o belirsiz tavrı görürseniz, saniye yitirmeden,

"Burada," deyin.

İşte o zaman çok garip bir şey göreceksiniz. Parasını araklamakta olduğunuz adam ne denli namusluysa, sizin gözünüzde namussuz gözükeceği kaygısı içinde, o denli büyük bir hızla kendi hakkından vazgeçecektir.

Ama eğer, parayı koyduğundan emin olmadığı halde ödemenin yapılmasında diretiyorsa, siz de direnin - ve hiç

vicdan azabı duymayın, çünkü o da en az sizin kadar hırsız, ne de olsa o parayı kendisinin oynadığından emin değil ve sizin bir üçkâğıtçı olduğunuzu bilmiyor.

Başınıza gelebilecek en kötü şeyse her ikinize de ödeme yapılmasıdır.

Bir başkasına ait paranın yerini değiştirme, bana sorarsanız daha kârlıdır, öksüzlerin toparlanmasından daha az psikoloji gerektirir, ama buna karşılık gerçek bir ustalık ister.

Sistemli bir oyuncu ararsınız, hani şu, bir gün kasayı iflas ettirecek yanılmaz bir yöntem geliştirdiklerine inanan tiplerden birini. Bunlar gizemli hesaplara dalarlar ve hep bir önce çıkmış olan numaranın sonuçlarına göre oynarlar. Çabucak iki, üç, dört ya da altı fişi gerekli yerlere oynarlar. Bu işi kendileri yaparlar ve genellikle de ayağa kalkarlar - sonra yeniden hesaplarına dönerler. İşte kolunuzu uzatıp konulmuş fişlerden birinin yerini değiştirme ânı gelmiştir.

Diyelim ki o hesap uzmanı dostumuz 30'un üzerine yüz frank oynamış olsun. 32'ye beş frank koyma bahanesiyle, avuç içinizle yüz frnaklık fişi otuzdan otuz üçe kaydırırsınız. 33 çıkarsa size paranızı öderler - ve adamınızın diyeceği hiçbir şey yoktur. Zaten 33'ün kazandığını başını bile kaldırmadan duymuştur. Onun için, hiç aldırmaz. Ama eğer 30 çıkarsa, masadan yavaşça uzaklaşıp adamınızı yönetimle kavgasında baş başa bırakırsınız.

Ama üçkâğıdın bir dördüncü turu vardır ki çok daha il-

gınçtir ve size tavsiye edeceğim de budur.

Bir ortağa ihtiyaç vardır.

Ortağınız masada oturur. Siz karşısında ayaktasınız. Tabii hiç konuşmuyorsunuz, ne olursa olsun birbirinize hiçbir işaret yapmıyorsunuz. Bilye hareket etti. Dönüyor. Gözünüz üstünde. Tam 17'ye - diyelim - düştüğü anda kolunuzu hızla uzatıp 17'ye altı adet yüz franklık fiş koyuyorsunuz ve

"17'ye yirmi beş Louis," diyorsunuz.

Krupiye sıçrıyor.

Çok geç Mösyö!"

Uysallıkla paranızı geri çekiyorsunuz - ama bu kez ortağınız sıçrıyor ve,

"Özür dilerim mösyö, ama ben 17'ye yüz frank koymuştum!" diye bağırıyor.

Hızla yüz franklık fişlerinizi sayıyorsunuz ve "hatanızın" farkına varıp özür diliyor ve bir tanesini 17'nin üstüne yerleştiriyorsunuz.

Krupiye de böylece ortağınıza 3500 frank ödüyor.

Ama bu üçkâğıdı aynı masada bir kez daha yapmayı denemeyin, çünkü her ikiniz de, en küçük bir saygıya bile gerek görülmeden kapıya doğru götürülürsünüz.

Bakarada ise oyuncular kendi aralarında oynadıklarından ve kurumun çıkarları tehdit konusu olmadığından denetim daha azdır. Burada, kuralları bozmanıza olanak sağlayacak yirmi olasılık sunulmuştur size. Sunulmuştur diyorum, çünkü kartların içine hapsedildiği kutular icat edildiğinden beri, eğer bir suç ortağınız yoksa, 16-18 kart-

lık bir elden oluşan oyuna gizlice kart sokuşturmak gibi bir olanağınız da artık kalmamıştır. Bu eller önceden hazırlanmıştır ve kasaya dört kazançlık bir geçiş sağlar.

Şimdi size, tavsiye niteliği taşımadan şu yöntemleri söyleyeyim:

1. Sürüş;
2. Kötek;
3. Devirme;
4. Köy 9'lusu;
5. Ve son olarak diziler, ki bir tanesi ya da en ünlüsü Çarpıcı 705 olarak anılır.

Birinci işlemin oldukça dahiyane bir türevini anlatmadan geçemeyeceğim - çünkü uzaktan yapılır. Bakara masasındaki, oyunculara ayrılan yeri sınırlayan daire biçimindeki sarı çizgiyi bilirsiniz. Bu çizginin ötesine konan her miktar oyuna sürülmüş sayılır - ve bu üzerinde anlaşılmış miktar olur. Çizginin berisine konan para henüz sizin mülkiyetinizdedir. Parayı çizginin tam üzerine koymuşsanız yarı yarıya sürmüş sayılırsınız. Bu miktarı - para ya da fiş olarak - böyle koyarken, geleceğe göre şunu da söylemeniz gerekir: "Yarısına oynuyorum." Ama her şey kendiliğinden geliştiği için bunu ilan etmeyi unutabilirsiniz de.

Dudaklarınızda bir sigara vardır, önünüzde ise dörde katlanmış iki ya da üç tane bin franklık. Bunlardan birini alırsınız ve masaya koyacağınız yerde, dengeli bir biçimde tam sarı çizginin üzerine yerleştirirsiniz, sanki küçük bir evin sivri çatısı gibi.

Kasa kartları verir. O kazanırsa siz kaybedersiniz, tabii ki beş yüz frankınızı. Ama kaybederse, daha önceden önlem olarak ciğerlerinize çekip doldurmuş olduğunuz dumanı paranızın bulunduğu yöne doğru üflersiniz - ve onun son derece gevşek bir biçimde yana yattığını ve sarı çizginin ötesine uzandığını görürsünüz. Böylece yarısı geçerli olan paranız birden tam değeri üzerinden işlem görür. Yani beş yüz frank kaybetme olasılığına karşılık bin frank kazanma şansını elde edersiniz.

Size, alçak gönüllü bir icadım olan ve hiçbir risk taşımayan yöntemimi de göstermeden edemeyeceğim. Kasa sizdeyken, önünüze altından parlak bir sigara kutusu koyar ve bir aynanın önünden geçirir gibi, dağıttığınız iki kartı bunun üzerinden verirsiniz. Böylece rakibinizin kartlarını bildiğinizden 6'ya çıkmak için kart mı almanız, yoksa 4'te mi kalmanız gerektiğine karar verebilirsiniz. Üzerinde ısrara bile gerek görmedi mi yeni bir avantaj.

Ama madem ki bu akşam gizlerimi açmaya hazır ve kararlıyım, size şunu da itiraf etmek istiyorum: Eğer hile ve üçkâğıtla zengin olduysam bu çok çalışarak gerçek bir gözbağcı haline gelmiş olmamdandır. Bu bana hünerlerimi büyük ölçüde uygulama olanağı verdi. Yine de bunu tek bir akşam içinde bir ya da iki kereden fazla, aynı şehirde ise iki akşam üst üste yapma tedbirsizliğini göstermedim ve daima büyük rakamlar söz konusu olduğunda yaptım.

Bakın bu işi nasıl yapıyordum.

Smokinimin kol ağızlarına bu amaçla dört tane 9'lu yerleştirirdim, her birine bir odun eşlik ederdi. "Odun" 10'luya ya da herhangi bir surata verilen addır. Sonra masadan masaya giderek en az yirmi bin franklık bir banko arardım. Sonra o bankoyu yapardım - her zaman ayakta. Ve bunu en düzgün biçimde yapardım. Kazanırsam yirmi bini cebe indirirdim. Kaybedersem, ödemeyi yapar ve, "Devam," derdim. Ve bu kez, kasaya gerekli güveni vermiş olduğumdan, bana gelen iki kartı kendi kartlarımdan ikisiyle değiştirebilirdim.

1917'den 1924'e, yedi yıl boyunca hile yaptım - ve servetimi de bu sürede oluşturdum: Tam dört milyon.

Tükenmez bir hazine değil belki, ama yine de bir servetti.

Özel hayatıma gelince nasıl mıydı?

Örnek bir hayat mı? Öyleydi diyemem.

Oyun dışında, kimsenin tek kuruşuna göz dikmedim - eh, bununla kendimce övünürüm.

Tutuklanma tehlikesiyle her an yüz yüze yaşamak beni bir yuva kurma mutluluğundan mahrum kıldı. Masum bir kadını ve olabilecek çocukları benim gibi bir kocaya ve babaya sahip olma utancıyla yaşatmayacağıma dair yemin etmiştim. Yeminimi tuttum - bugün bu konuda kendimi hâlâ tebrik etmekteyim.

Her ortamı, her yaşam biçimini tattım, tanıdım. Mert insanlar sayıca çok azdır, namuslu kadınlar ise ender. Unutulmaz poker partileri, size anlatmam mümkün değil!

Yeşil çuhanın çevresinde bir siyasetçi, iyi aileden bir delikanlı, hâlâ genç bir kadın ve bir üçkâğıtçı toplanmış olsun - bir ya da iki saat sonra üçkâğıtçınız perişan olmuş olabilir!

Metreslerimden söz etsem mi?

Hepsi birbirinin benzeri - birini anlatınca hepsini anlatmış olursun.

Onları anlatmak mı - sayması bile bu kadar güçken!

Bütün söyleyebileceğim, onların hiçbirine, servetimin kaynağını açıklama zorunluluğu duymamamdır.

Oldukça verimli olan düş gücüm, bu geçici birlikteliklerin kısa olmasını ayarlamakta zorlanmıyordu.

Birçok kereler ben onları tanıdığım halde, onların beni tanımadıkları durumlar oldu - çünkü yedi yıl içinde beş kez uyruk, on dört kez isim ve dokuz kez de yüz değiştirdim. Rus, İngiliz, Alman, İspanyol ya da Ermeni oldum. Bazen dük, bazen marki, albay, doktor, sanayici ya da eski bir bakandım. Her türde saç, her biçimde sakal ve her boyda bıyık taktım.

Ve madem ki bugün her şeyi açıklıyorum, size sırrımı da söyleyeceğim, iş başındayken neden hiç yakalanmadığımı, neden hiç zor durumlarda kalmadığımı anlatacağım.

Büründüğüm bütün o farklı yüzler, ödünç aldığım bütün o kılık ve kişilikler, yalnızca müfettişleri şaşırtıp yanlış izlere yöneltmek içindi.

İnsanın yalnızca saklanmaya çalışırken görüldüğünü bildiğimden, ben bütün yüzlerimi tanıtmak, ünlü kılmak için elimden geleni yaptım - kendiminkini dışta tutarak ve gerçek yüzüm ve adımla asla hile yapmadım.

İşte böyle beceriyordum işlerimi.

Vichy'de, Cannes'da ya da bir başka yerde, oyun salonundaki ilk belirişimi kusursuz bir takma saç ve harika bir bıyıkla süslü olarak yapıyor - kötü işlere hazırlanan bir adamın tedirgin edasıyla masadan masaya dolaşıyordum. Hemen keşfedilip izlenmeye alınıyordum tabii ki. Bazen bu komediyi bir saat boyunca oynayıp - sonra aniden oyun salonundan çıkıyordum.

On dakika sonra bütünüyle farklı olarak oraya dönebiliyor ve artık rahatça "çalışmaya" başlayabiliyordum.

SON BÖLÜM

BİR ÜÇKÂĞITÇININ SONU

Bir akşam Ais-les Bains'de, kollarım kupa, maça, karo ve sinek dokuzlularıyla dolu olarak oyun salonuna giriyorum.

Tarih, 10 Temmuz 1924.

Ölümcül, unutulmaz tarih.

Bir akşam önce Evian'da elli bin frank "kazanmıştım" ve buradan da bunun en az iki katını götürmeye kararlıyım.

Ortalık çok kalabalık. Boğucu bir atmosfer. Gizli, belirsiz bir fırtınanın gerginliği var oyuncularla. Yani ortam çok uygun.

Sigaram ağzımda, ellerim ceplerimde, kulağım konuşmalarda, hiçbir şeye bakmadan, ama her şeyi görerek ve müfettişleri yanlış izlere sürükleyerek masadan masaya seyirtiyorum. Bana yakışır bir banko arıyorum.

Bir süre sonra arkamdan bir yerlerden,

"Banko 1200 Louis! dendiğini duyuyorum.

İki tombul hanımın arasından yanlamasına kayıp,

"Banko", diyorum.

"Banko ayakta!" diye ilan ediyor krupiye.

Kâğıtları dağıtan adamın yüzü bir abajurun ardında kalıyor, ama kâğıtları sol eliyle dağıttığını görüyorum, hani sağ elimiz bir başka işle meşgulken yaptığımız gibi. Tehlikeli, sakınılması gereken bir işlem.

"Meslekdaşlar arasında mıyız acaba?" diyorum kendi kendime.

Çabucak dokuzlularımdan birini hazırlıyorum - öne eğiliyorum ve kırk yaşlarında, tek kollu, Legion d'Honneur nişanı taşıyan bir adamla yüz yüze geliyorum.

Charbonnier!

17 Ağustos 1914'te hayatımı kurtaran adam!

Daha beş dakika önce biri bana, "Yeniden görsen, Charbonnier'yi tanır mıydın?" diye sorsa, sanırım. "Hayır", diye cevap verirdim. Onu on yıl önce yalnızca bir kez görmüştüm ve doğrusunu söylemek gerekirse, yüzünün böylesine silinmez bir biçimde beynime kazındığının farkında değildim.

Yüzünü, o çıkık elmacık kemiklerini, bıçak biçimindeki burnunu fark ettiğim an, bir an onu değil de onun anısını gördüğümü sanmıştım. İnsan bazen, kendisine, gerçekten daha gerçek gibi gelen hayeller görmez mi?

Korkunç an, ürkütücü dakika!

Oydu - hem de kuşkuya yer bırakmayacak biçimde!

On yıl önce nasıl o ise - bugün burada duran da oydu.

Orada, önümde, bir adalet dağıtıcısı gibi - ve ben kartlarımı çoktan değiştirmiştim. Artık bir şey yapmam mümkün değildi. Bende dokuz var, dokuzu göstermem gerek - ve dokuzu gösteriyorum.

"Kartlar eşit!"

Onda da dokuz var.

Tanrım ne büyük mutluluk!

"Hâlâ banko diyor musunuz?" diye soruyor krupiye.

"Hayır, hayır!"

Kelimeyi iki kez öylesine acele ve komik bir biçimde söylüyorum ki, herkes bana bakıyor. Charbonnier de beni görmek için öne eğiliyor.

O imrenilecek, berrak gözler bana nasıl bir acı verdiklerini bilseler!

Yer yarılsa da girsem, diye düşünüyorum - aynı, 17 Ağustos 1914'teki gibi - ve kendime rağmen bir el hareketi yapıyorum. Nasıl bir hareket, bilmiyorum. "Hayır-Hayır" sözcüklerini tekrarlayan hızlı bir el hareketi büyük bir olasılıkla.

Halim ona şaşırtıcı ve belki de acıklı gelmiş olmalı, çünkü elini pas geçip yerinden kalkıyor ve yanıma geliyor.

Biraz önce yaptığınız hareket ne anlama geliyor bayım, hem neden yeniden banko demediniz?

- Çünkü... şey... siz Mösyö Charbonnier değil misiniz?

- Evet, bayım.

- Eh, işte, ben de 17 Ağustos 1914'te sırtınızda taşıyarak hayatını kurtardığınız adamım... ve siz yeneceğimi

düşünmek... bunun düşüncesi... korkunçtan da öte... tiksindirici geldi bana!"

Açıklamam ona makul gelmiş, inceliğim de dokunmuş olmalı ki, elini, o tek elini bana uzatıyor ve,

"Teşekkür ederim," diyor.

Sonra ekliyor.

"Gelin, birlikte bir şey içelim."

Kızardığımı hissediyorum ve hayatımda ilk kez, utanmanın ne demek olduğunu anlıyorum.

Evet, bu adamın önünde kendim olmaktan utanıyorum. Birlikte bara giriyoruz - herkesin garip bir biçimde bizi izlediği duygusuna kapılıyorum. Benim için hayatımı tehlikeye atmıştı - bense şimdi onun adını tehlikeye atıyor, belki lekeliyordum!

"Adınız nedir?... Ne iş yapıyorsunuz?... Evli misiniz?"

Ve bana yönelttiği yüz ayrı soruya yalan yanlış cevap verirken şaşkınlığım nedeniyle durmadan özür diliyorum ve bu halimi, onu yeniden görmenin bende yarattığı duygu karmaşasına yormasını rica ediyorum.

Ondaki saf ve açık bir şey gerçekten de aklımı karıştırıyordu.

Basit, tatlı ve içten bir insan - acı ya da hüzün yok onda. Zaten bir sakat değil o. Bir gazi için hiçbir zaman sakat denemez. O kolunu kaybetmedi ki - kendisi verdi.

Kendine kalan tek kolunu gayet güzel, ustalıkla kullanıyor. Onun sigarasını yakmak, ona içecek bir şeyler sunmak, cebinden mendilini çıkarmasına yardım etmek isterdim - ama bana ihtiyacı yok.

Bana hayatını anlatıyor - tekdüze ama onurlu bir hayat, inişleri, çıkışları olmayan. Sonra bana oyundan, kumardan söz ediyor, uzun uzun, coşkuyla, zalim bir eksikliğin acısını çekmeksizin zevk alabildiği ender şeylerden biriymiş gibi.

"Oyun dışında her yerde kolumun eksikliğini duyuyorum!"

İçimde bu adama karşı bir sevginin doğduğunu hissediyorum. Bu duygumu anlıyor ve mutlulukla gülümsüyor.

Ve birdenbire dönüp şöyle diyor:

"İkimiz ortak olsak?

- Ortak mı, ne için...

- Evet, oynamak için. Siz oyunu seviyorsunuz, ben tapıyorum: Birlikte oynayalım!"

On dakika sonra bir bakara masasında, yan yana oturuyorduk ve ortak olmuştuk.

Ona hayatımı borçluyum; şimdi de beni düzeltmesi, iyileştirmesi gerekiyordu!

Evet, üçkâğıtçı ve namuslu adam - namusluca oynamak için ortak olmuşlardı.

Yarım saat önce, banko sırasında beni gözüne kestiren müfettişlerden biri - şaşkınlığım bana ihanet etmişti - bizi bara kadar izlemiş, şimdi de gözlerini üzerimizden ayırmıyordu. Ona göre herhalde kötü bir işe hazırlanıyorduk - kellesini vermecesine emindi bundan. Ve onun suratına baka baka, dalga geçerek, bir "sekiz" ya da "dokuz" çıkarıp göstermek benim için tanımadık, ama zevkli bir duygu

oluyordu.

O akşam şans bizden yanaydı. Charbonnier ile 19.800 frankı paylaştık. Ortaklığımız için iyi bir başlangıçtı! Yirmi bin frank kadar bir para - hırsızlar için bile harika bir voli olurdu!

Ve tedavisinin son gününe dek birbirimizden ayrılmadık. Her gece birlikte - ve yarı yarıya oynadık.

Bu böyle on yedi gün sürdü.

On yedinci günün sonunda kazançta mıydık, yoksa kayıpta mı?

Gerçeği söylemem gerekir: Hiç hatırlamıyorum, çünkü bundan çok daha önemli bir şey olmuştu.

Bu adam bana ne yapmıştı?

Namuslu bir adam mı?

Daha bile iyi - ve bundan berbat bir şey olamaz: Beni bir oyuncuya dönüştürmüştü!

Önce kuşku duymuş ve kendi kendime,

"Kuruntu! Onun varlığına bağlı geçici bir durum bu. Gittiğinin ertesi günü sorun bile olmayacak!" demiştim.

Yanılıyordum. Oltaya gelmiştim - hem de sonsuza kadar.

Bu inanılmaz serüven benim üzerimde hem iyi hem de ölümcül, bir tür, umutsuz bir başkalaşım yaratmıştı; kurtarıcım benim hastalığımı iyileştirirken, kendisininkini bana bulaştırmıştı!

Evet, bir gece ve birkaç gün içinde kumarın ne olduğunu anlamış ve ona tapmaya başlamıştım. Onu yanlış

tanımış, aşağılamıştım, onun utanılacak bir şey olduğunu düşünmüş sonra bu utancı yaşamıştım, ama işte şimdi bana bambaşka görünüyordu. Tadını almıştım, büyük bir zevk duyuyordum, o duyguyu onaylıyordum ve yedi yıl boyunca hile yaparak kazandığım bütün parayı, birkaç ay içinde namusumla oynayarak kaybettim!

Hak yerini buldu, denecektir. Gerçek orada belki. Otomobillerim, mücevherlerim, tablolarım, otelim, o gerçeğin içinden geçti gitti.

Bugün artık hiçbir şeyim yok ve sürünmekle geçinmek arası, ayda bir-iki yüz frank aylıkla yaşayıp gidiyorum. Hem tahmin edin kimin yanında çalışıyorum, ah! kaderin cilvesi! Grimaud'nun yanında, hani şu oyun kâğıdı üreticisi!

Ben kartları paketleyen, onları Grimaud kuruluşunca belirlenmiş sıra içinde düzenleyen adamım.

Ama bu belirlenmiş sıra, -kim bilir kaç yıldır!- şimdi ilk kez gizlerini aralayacağım bir özellik oluşturuyor.

52 kartla oynanan bir oyun seçin. Yepyeni kartlarla. Birisine bakarayı önerin ve onun önünde desteyi kaplayan garanti bandını yırtın. Gizlice ilk iki kartı en sona alın.

Açıklayayım: İlk iki kart son iki kart olsun. Sonra kasa siz olarak kurallara uygun oynamaya başlayın: Bir kart rakibe, bir kart size; bir kart ona, bir sonuncu kendinize dağıtmanız bitene dek üst üste kazanacağınız kesin!

Deneyin isterseniz.

Ben eğlenmek için yaptım - yüz kez!- ama hep yalnız-

ken, bir zafer kazanırcasına.

Ama hile yapmak, yeniden hile yapmaya başlamak imkânsız!

Düşünmedim değil hatta denedim bile: Yapamadım.

Yakalanacağım korkusuyla değil. Namusluluktan da değil. Hayır; yalnızca oyun sevgisinden.

Oyuncuysanız, gerçek oyuncuysanız hile yapamazsınız rastlantının yerini almaya kalkmazsınız.

Şimdi hâlâ ayda kazandığım bir iki yüz franktan üç yüzünü düzenli olarak ayırıp kumara yatırıyorum, uysallıkla, dindarca bir tütkuyla.

KISSADAN HİSSE

Oynamayanlar tarafından aşağılanan kumar, aslında onların söylediklerinden çok farklı bir şeydir.

Oyun oynamayan insanların bilmedikleri, farkında olmadıkları şey kumarın yararlarıdır. Sakıncalarını ise ben de en az onlar kadar biliyorum. Evet tabii ki bu bir tehlikedir, ama hayatta tehlikeli olmayan ne var ki?

Ama başka hangi şey kumarın, insanın morali üzerindeki mükemmel etkisi ile yarışabilir? 1000 frank kazanmış olan biri için bu, yalnızca bin franklık bir banknot değildir - yüz misli daha fazla kazanma olasılığıdır.

1000 frank kazanmadı - kazandı!

Bin frank kaybettiği zamansa, yalnızca bin frank kaybetti. Kazandığı zaman, hesaplanamaz bir servetin ilk bin frankını kazanmış olur. Her türlü umut onun hakkıdır - ve onun kendisine olan şu güvenine bakın, işte harika olan budur! Aşk ya da iş, yirmi dört saat boyunca her şeyi yap-

maya cesareti var - ve yalnızca rastlantı sonucu gelen bu servet onu gerçek bir servete doğru da götürebilir.

Kumar için kötü alışkanlık, denir.

Mümkündür.

Ama ben atasözü haline gelmemiş iddialardan kendimi biraz sakınırım.

Her şeyin aşırısının hata olduğu söylenir, katılıyorum. Ama her şeyin aşırısı hataysa, hiç oynamamak, bu da hata oluyor, çünkü bu da aşırı bir şey.

Bir kere, kim diyor kumar için kötü alışkanlık diye?

Bir cimri, büyük bir olasılıkla.

Her gün sağlığımız ve mutluluğumuzla kumar oynarken, parasal varlığımızın bir bölümünü tehlikeye atmakla tereddüt etmek - bu paraya gerçekten büyük bir önem vermek demektir.

"Kumar oynamamak gerekir," diye bağırır bütün oynamayanlar.

Bu, ciğerleri sağlam olan insanların şöyle bağırmalarına benziyor:

"Verem olmamak gerekir!"

Çünkü sonuçta, kumar kötü bir alışkanlıksa bile, bu yapıdan kaynaklanır.

Oyunda batılırmış?

Oyunda kimler batar?

Tutkularına ve sinirlerine hakim olamayanlar. Yani ap-

tallar, zayıf insanlar, müteredditler ve yeteneksizler. Siz hiç seçkin birinin kumarda battığını duydunuz mu? Asla. Oysa seçkin insanların büyük bir çoğunluğu kumar oynar. Kumarda batanlar büyük bir olasılıkla, kendi işlerinde ya da kadınlarla olan ilişkilerinde de batacaklardır.

Eh, kumarda aptalların olmasını neden kabul edemiyorsunuz ki, her yan onlarla dolup taşıyorken.

Ahlaka aykırıymış?

İyi de at yarışlarına ne demeli? Ya borsada kazanılan milyonlara - ki bunlara bütünüyle şans oyunları denmeyebilir - ya da ulusal oldukları söylenen piyangoları kim düzenliyor?

İnsanlar intihar ediyorlarmış?

Kendilerini öldüren insanlar gerçek oyuncu değildirler, çünkü bütün umudunu kaybedip bu noktaya gelen bir adam gerçek bir kumarbaz olamaz.

Kumar nedeniyle intihar edenler; genellikle ilk kez (ya da son kez) oynayanlardır - ayrıca, biraz önce yapmış oldukları iş hakkında önceden bilgilendirmedikleri kişilerin paralarıyla oynuyor olabilirler.

Benim suyu olmayan kaplıca şehirlerine karşı özel bir sevgim vardır, orada hiçbir şey tedavi edilmez, yalnızca kumarla geçinilir. Onları öteki şehirlerden bütünüyle farklı bulurum. Geçici, aldatıcı bir varlıkları varmış gibidir, ne de olsa onları yaşatan rastlantıdır.

Öyle kaplıca şehirleri vardır, adları bile bedenin belli bir yerini akla getirir - bedenin hasta bir yerini; böbrekler, karaciğer, bağırsaklar ya da kalp. Su kaynakları iyileştirici şehirler, sizi yeğliyorum. Eğer size "kaplıca şehirleri" deniyor ve siz de buna tahammül ediyorsanız bu, o tatlı gerçeği söylemeye cesaret edemeyişinizdendir.

Ve aslında sizler, kötü değilsiniz de. Neden böyle özürler ararsınız, bilmem ki!

Siz hiçbir hastalığı iyi edemez misiniz?

Bundan emin misiniz?

Yalnızca bedenimiz mi hastalanır?

Ya üzüntüler? Sıkıntı- Kuşku?

Bunlar yalnızca basit birer sözcük mü?

Bunlar da hastalık değil mi?

Kumar hiçbir şeyi iyileştirmezmiş?

Hadi oradan!

Kumar kumarı iyileştirir ve bunu bir tek o yapabilir.

Ondan daha fazla ne isteyebilirsiniz!

bir üçkâğıtçının anıları

SACHA GUITRY

Kahramanımızın hayatının yönü 12 yaşındayken belirginleşir. Birgün misket alabilmek için kasadan sekiz kuruş çalar.

Akşam yemeğinde mantar vardır! Hırsızlığı su yüzüne çıkanca, babası: "Madem hırsızlık yaptın bu akşam sana mantar yok!" der.

O akşam ailenin tüm üyeleri zehirlenerek ölür.

"Annen, baban ya da kardeşin için ağlayabilirsin, ama on bir kişi için kim nasıl ağlayabilir ki? İnsan kimin için acı çekeceğini şaşırır. Seçim konusundaki sıkıntımdan söz etmek istemiyorum, ama yine de olup biten bu doğrultudaydı. Ne yana yöneleceğini şaşıran kederim kendini avutacak, oyalayacak birçok şey buluyordu."

Onun yaptığı iş; sadece paralarını ona vermek isteyen insanlardan paralarını almaktı, hepsi bu...